

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipalvelutyö
2012

Merja Ahlfors

”ESTEETÖN ILMAPIIRIÄ MYÖTEN”

– Asiakkaiden kokemuksia Happy Housen merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosiaalipalvelutyö

Marraskuu 2012 | 60+7

Ohjaaja: Liisa Pirinen

Merja Ahlfors

”ESTEETÖN ILMAPIIRIÄ MYÖTEN” - ASIAKKAIDEN KOKEMUKSIA HAPPY HOUSEN MERKITYKSESTÄ HEIDÄN HYVINVOINNILLEEN

Tutkimuksellinen opinnäytetyö on tilaustyö Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry:lle. Sen tarkoituksena oli selvittää Happy House -monitoimikeskuksen merkitystä asiakkaille ja heidän hyvinvoinnilleen. Tavoitteena oli tuottaa informaatiota toiminnan kehittämisen ja myös sen jatkuvuuden turvaamisen näkökulmasta. Tutkimustehtävinä oli selvittää, minkälaisia osallisuuden kokemuksia asiakkaat ovat saaneet Happy Housen avulla, minkälainen merkitys vertaistuellalla on asiakkaille ja miten asiakkaat ovat kokeneet Happy Housessa käymisen vaikuttaneen heidän hyvinvointiinsa ja voimaantumiseensa.

Happy House on kaikille avoin esteetön kohtaamispaikka, jonka sisustuksessa ja varustuksessa on huomioitu erilaiset kommunikaatio- ja toimintakyvyn tarpeet. Toiminta on Raha-automaattiyhdistyksen ja Turun kaupungin rahoittamaa. Toimintaa ylläpitävä TVJ ry on erilaisten vammais- ja pitkäaikaissairausyhdistysten yhteistyöelin, johon kuuluu tällä hetkellä 38 jäsenyhdistystä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistot on kerätty kyselyllä ja teemahaastatteluilla. Aineistojen keruu toteutettiin Happy Housessa. Kyselylomakkeet sisälsivät ainoastaan avoimia kysymyksiä. Aineistojen analysointitapana on käytetty sisällönanalyysia.

Tutkimuksen tulosten mukaan asiakkaat olivat saaneet runsaasti erilaisia osallisuuden kokemuksia yhteisöllisyyden, esteettömyyden, kansalaistoimintaan osallistumisen, tiedon lisääntymisen ja uusien taitojen oppimisen myötä. Vertaistuki koettiin erittäin merkitykselliseksi. Asiakkaiden kokemukset vertaistuesta voi kiteyttää vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen ja avun saamisen molemminpuolisuuteen. Sosiaalinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus erilaisten ihmisten kanssa nousi vahvasti esiin hyvinvointia lisänneenä tekijänä. Happy House on asiakkaille merkityksellinen, sosiaalista pääomaa lisäävä ja syrjäytymistä ehkäisevä paikka.

ASIASANAT:

Hyvinvointi, osallisuus, yhteisöllisyys, vertaistuki, vammaisuus, voimaantuminen, esteettömyys.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Social Services | Social service work

November 2012 | 60+7

Instructor: Liisa Pirinen

Merja Ahlfors

“ACCESSIBLE, EVEN THE ATMOSPHERE” – USERS’ EXPERIENCES ABOUT THE IMPORTANCE OF HAPPY HOUSE FOR THEIR WELLBEING

This investigative thesis was commissioned by Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry. Its aim is to examine the importance of Happy House -multipurpose centre for its users and their well-being. The goal is to produce information to improve its activities and secure its continuity. The study assignment was to investigate what kind of experiences of participation and inclusion the users have had from Happy House, how important peer support is for the users and how they feel visiting Happy House has affected their well-being and empowerment.

Happy House is a meeting place that is accessible and open for everyone, where the decoration and equipment pays attention to all different needs for communication and mobility. The activity is funded by RAY and the city of Turku. The activity is being maintained by TVJ ry, which is a head unit for different disability and long-term disease units and currently consists of 38 member units.

The material for this qualitative study has been collected with survey and themed interviews. The collection of the material happened at Happy House. The surveys contained only open questions. The analysis method for the material was content analysis.

According to the results, the users have gained many different experiences of participation and inclusion from communality, accessibility, taking part in national activity, increasing knowledge and learning new skills. The users felt peer support was extremely important. The users' experiences of peer support can be summed up as interaction and mutually receiving and giving help. Social life and interaction with different types of people arose as a key issue for improving well-being. Happy House, for its users, is a meaningful place that increases social activity and prevents becoming marginalised.

KEYWORDS:

Wellbeing, participation, communality, peer support, disability, empowerment, accessibility

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 NÄKÖKULMIA HYVINVOINTIIN	9
2.1 Hyvinvoinnin käsitteestä	9
2.2 Hyvinvointi ja vammaisuus	11
3 KOHTI OSALLISUUTTA JA VOIMAANTUMISTA	16
3.1 Yhteisöllisyydellä osallisuutta	16
3.2 Vertaisten tuella voimaantumiseen	20
4 JÄRJESTÖT HYVINVOINTIA TUOTTAMASSA	25
4.1 Järjestöt hyvinvoinnin rakentumisen myötävaikuttajina	25
4.2 Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry	27
4.3 Happy House -monitoimikeskus	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	32
5.1 Tutkimuksen tausta	32
5.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät	33
5.3 Tutkimuksen kohdejoukkona Happy Housen asiakkaat	33
5.5 Aineistojen keruumenetelmät	35
5.6 Aineistojen analysointi	39
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	41
6.1 Asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta	41
6.2 Vertaistuen merkitys asiakkaiden kokemana	43
6.3 Asiakkaiden kokemukset Happy Housessa käymisen vaikutuksista heidän hyvinvointiinsa ja voimaantumiseensa	45
7 POHDINTA	48
7.1 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	48
7.2 Tutkimustulosten yhteenveto	51
7.3 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotuksia	55
LÄHTEET	57

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Haastattelukutsu ja haastattelurunko

KÄYTETYT LYHENTEET

TVJ ry	Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry
RAY	Raha-automaattiyhdistys
YK	Yhdistyneet kansakunnat
VAMPO	Suomen Vammaispoliittinen ohjelma

1 JOHDANTO

Tutkimukseni aiheena on Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry:n Happy House -monitoimikeskuksen merkitys asiakkaiden hyvinvoinnille. Tutkimustehtävinäni oli selvittää minkälaisia osallisuuden kokemuksia asiakkaat ovat Happy Housen avulla saaneet, minkälainen merkitys vertaistuella on asiakkaille ja miten asiakkaat ovat kokeneet Happy Housessa käymisen vaikuttaneen heidän hyvinvointiinsa ja voimaantumiseensa. Tavoitteenani oli tuottaa kyselyllä ja haastatteluilla koottujen aineistojen avulla tilaajalle informaatiota toiminnan merkityksestä asiakkaiden hyvinvoinnin kannalta, toiminnan kehittämisen ja mahdollisesti myös jatkuvuuden turvaamisen näkökulmista. Kysely koostui ainoastaan avoimista kysymyksistä ja analysoin aineistot sisällönanalyysilla.

Turun keskustassa sijaitseva Happy House -monitoimikeskus on kaikille avoin esteetön kohtaamispaikka, jonka sisustuksessa ja varustuksessa on huomioitu erilaiset kommunikaatio- ja toimintakyvyn tarpeet. Toiminta on Raha-automaattiyhdistyksen ja Turun kaupungin rahoittamaa. Toimintaa ylläpitävä Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry on erilaisten vammais- ja pitkäaikaissairausyhdistysten yhteistyöelin, johon kuuluu tällä hetkellä 38 jäsenyhdistystä.

Alkuperäinen ajatus työn tekemisestä syntyi tilaajan määrittelemistä tarpeista ja toiveista, joita yhdessä tarkensimme ja rajasimme toteuttamiskelpoiseen muotoon. Pohtimalla Happy Housen toiminnan tavoitteita valitsimme toimeksiantajan kanssa tutkimuksen näkökulman kannalta tärkeimmiksi käsitteiksi hyvinvoinnin, osallisuuden, yhteisöllisyyden, esteettömyyden, voimaantumisen ja vertaistuen.

Oma kiinnostukseni aiheeseen pohjautuu työkokemukseeni Palveluyhdistys Kaseva ry:n (ennen Kaarinan Seudun Vammaisten Palveluyhdistys ry) projektissa Omista voimavaroista aktiiviseen arkeen vuosina 1996–2000. Projektin fyysinen toimipaikka oli Happy Housen tavoin kaikille avoin kohtaamispaikka Kasevan Kiesi Kaarinassa. Työ projektissa oli mielenkiintoista ja ajattelin voivani hyödyntää kokemuksiani opinnäytetyötä tehdessäni. Erityisen tärkeäksi tä-

mänkaltaisten paikkojen toiminnassa koen niiden yhteisöllisyyttä luovan ja syrjäytymistä ehkäisevän luonteen matalan kynnyksen kohtaamispaikkoina.

TVJ ry:n kunniapuheenjohtaja Pirkko Heino kiteyttää asian seuraavasti:

Kohtaamispaikat antavat ihmisille mahdollisuuden osallistua ja toimia yhteisössä, verkostoitua, saada vertaistukea, ottaa osaa yhteisten päämäärien ja niiden tavoittamisen keinojen suunnitteluun, tulla tunnustetuksi itsessään arvokkaana yksilönä ja täysivaltaisena kansalaisena, jakaa tietämystään, tukea ja kuunnella toista ihmistä, toteuttaa omia taitojaan ja oppia uusia. Kohtaamispaikat antavat ihmisille rytmin ja sisällön tavalliseen arkipäivään, joskus jopa syyn nousta aamulla. Kohtaamispaikoissa syntyy uusia ystävyys-suhteita, saadaan uudenlaisia kokemuksia, uskalletaan rikkoa rajoja ja kokeilla voimavaroja, kun tämä kaikki tapahtuu tutussa ja turvallisessa ympäristössä. (Heino 2009.)

Happy House tarjoaa esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä niiden myötä lisääntyvää osallisuutta. Esteetön ympäristö on eri tavoin toimintaesteisille ihmisille itsenäisen ja yhdenvertaisen osallistumisen näkökulmasta välttämätön. Saavutettavuus koostuu esteettömyydestä rakennetussa ympäristössä, saavutettavuudesta eri aistien avulla, viestinnän ja tiedon saavutettavuudesta sekä taloudellisesta, kulttuurisesta ja sosiaalisesta saavutettavuudesta. Saavutettavuus perustuu syrjimättömyyteen ja ihmisten yhdenvertaiseen kohteluun. (Vammaispalvelujen käsikirja 2012.)

2 NÄKÖKULMIA HYVINVOINTIIN

2.1 Hyvinvoinnin käsitteestä

Hyvinvointia pidetään tärkeänä ominaisuutena, joka kuvaa yhteiskunnan tilaa ja jossa on kysymys yhteiskunnan ja yksilön välisestä vuorovaikutuksesta. Yhteiskunnan vaatimusten ja mahdollisuuksien pitää olla tasapainossa yksilön voimavarojen ja edellytysten kanssa. (Hännikäinen 2009, 59.) Hyvinvoinnin määrittelyä voidaan aina pitää jossain määrin mielivaltaisena. Hyvinvointikäsitteen määrittelyä ja määritelmää vastaavaa operationalisointia tarvitaan kuitenkin hyvinvoinnin tutkimisessa. Hyvinvoinnin määrittelemisen ei johda tutkimuksen epäonnistumiseen kun tiedostetaan käytetyn määritelmän suhteellisuus eikä saatuja tuloksia raportoida ehdottomina totuuksina. Hyvinvoinnin tutkimiseksi on syytä käyttää moniulotteisia mittareita ja niiden tulkitsemisessa ymmärtävää hermeneuttista otetta. (Marski 1996, 17–18.)

Ikäheimon ja Laitisen (2004, ks. Niemi 2008, 88) kehittämä tunnustusteoria jäsentää hyvän elämän edellytysten sosiaalisia ja psykologisia ehtoja. Yksilöllisen autonomian kunnioitus ja keskeisten ihmisoikeuksien toteutuminen ympäröivässä yhteisössä muodostavat hyvälle elämälle olennaisen edellytyksen. Toisen reunaehtojen joukon jäsentävät mielekkäiden aktiviteettien löytymisen kautta yksilöllinen kehittyminen, yhteisöihin liittyminen, oman panoksen yhteiseen hyvään antaminen ja arvostuksen saaminen. Kolmas reunaehtojen joukko jäsentyy rakkauden ja välittämisen sekä niihin liittyvien asenteiden ympärille.

Allardt (1976, 32–33) mukaan pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen käsitejärjestelmässä on kaksi perustavaa erottelua: 1. Hyvinvointi – onni (onnellisuus), jonka mukaan tarpeentyydytyksen aste määrää hyvinvoinnin asteen. Tarpeet ovat tällöin perustarpeita, jotka on saatava tyydytettyä välttääkseen huonot olosuhteet. Onni liittyy puolestaan subjektiivisiin tunteisiin ja elämyksiin eli onnellisuuden aste riippuu siitä, kuinka onnelliseksi itsensä kokee. Tarpeidensa suhteen voi olla epätietoinen ja erehtyä, mutta oman onnensa suhteen jokainen on

paras arvioija. 2. Elintaso – elämänlaatu. Elintaso liittyy tarpeisiin, joiden tyydytys määritellään aineellisten resurssien esiintymisellä. Elämänlaatua eli itsensä toteuttamisen ja sosiaalisten tarpeiden tyydytystä ei sen sijaan ole määritelty aineellisten edellytysten vaan inhimillisten suhteiden laadun perusteella.

Hyvinvointiin liittyvät tarpeet Allardt luokittelee kolmeen perusluokkaan, jotka ovat elintaso (having), yhteisyyssuhteet (loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (being). Elintason (having) ulottuvuuden muodostavat tarpeet, joiden tyydytys perustuu yksilön omistamiin tai hallitsemiin resursseihin. Yhteisyyssuhteiden (loving) ulottuvuuteen kuuluvien tarpeiden tyydytys perustuu ihmisen käyttäytymiseen suhteessa toisiin ihmisiin. Itsensä toteuttamisen muodot (being) koostuvat tarpeista, joiden tyydytys voidaan määritellä sen mukaan, mitä ihminen on suhteessa yhteiskuntaan. (Allardt 1976, 37–38.)

Mielenkiinto kohdistuu hyvinvointia tarkasteltaessa usein yksilötasolla ilmenevään sosiaaliseen pääomaan. Sosiaalisella pääomalla viitataan hyvinvoinnin tavoitteluun toisiin ihmisiin suuntautuvien vuorovaikutusprosessien avulla. Voidaan olettaa, että sosiaalinen pääoma, joka muodostuu sosiaalisten kontaktien kautta, heijastuu subjektiivisesti koettuna hyvinvointina. Hyvinvointikokemusten ja sosiaalisen pääoman välisen suhteen oletetaan perustuvan siihen, että vuorovaikutus ihmisten välillä yksilö- ja yhteiskuntatasolla muodostaa hyvän pohjan myönteiselle elämänasenteelle. (Kouvo & Räsänen 2005, 25, 27.) Jantusen (2010, 86) mukaan ihmisellä on sosiaalista pääomaa, kun hän on yhteisössä luotettu jäsen ja kun hän kykenee vuorovaikutukseen yhteisön muiden jäsenten kanssa. Sosiaalinen pääoma voidaan nähdä yhtenä hyvinvoinnin kantavista rakenteista, joka muutostilanteissa auttaa ihmistä jaksamaan ja selviytymään. Yhteisössä sosiaalinen pääoma ilmenee verkostoina, luottamuksena ja vastavuoroisuutena. (Kuuskoski 2003, 36.)

Läheisesti hyvinvointiin liittyvä terveys mielletään usein hyvinvoinnin keskeiseksi tekijäksi tai ainakin sen biologiseksi aspektiksi. Hyvä inhimillinen elämä ei kuitenkaan ole pelkästään perustoimintojen passiivista toteutumista, vaan se on aktiivista, inhimillisen toimijan elämää. (Laitinen 2008, 40–41.) Elämässä on oleellista eläminen, tavoitteiden asettaminen ja tavoitteissa onnistuminen. Erin-

omaisuus tai onnistuminen ei kuitenkaan tarkoita samaa asiaa kuin hyvinvointi. Ainoastaan objektiivisesti hyvissä ja subjektiivisesti mielekkäissä, omaan elämäkokonaisuuteen liittyvissä asioissa onnistuminen lisää hyvinvointia. Hyvinvoinnin kannalta subjektiivinen tyytyväisyys on välttämätöntä, vaikka se ei olekaan hyvinvoinnille riittävä ehto. Henkilön ei tarvitse selkeästi ajatella tai tietää olevansa hyvinvoiva, mutta hänen pitää olla toimintansa päämääriin ja onnistumiseensa niiden tavoittelussa riittävän tyytyväinen. (Laitinen 2008, 48, 52–53.)

Hyvinvointi on paljon enemmän kuin hyvinvointivajeita täyttämään tarkoitettuja palveluita. Jotta ihminen kokisi elämänsä mielekkääksi, hän tarvitsee kokemusta vaikuttamisen mahdollisuudesta ja osallisuudesta. Ihmisellä on perustarve kuulua johonkin ja toteuttaa itseään. Hyvinvoinnin turvaaminen kokonaisvaltaisesti vaatii yhteiskuntaa, jossa kansalaisilla on elämässään valinnan mahdollisuuksia sekä mahdollisuus sitoutua asioihin, jotka he kokevat tärkeiksi, myös silloin kun heidän kykynsä hoitaa itse asioitaan ja pitää puoliaan on puutteellista tai haasteellista. (Häkkinen ym. 2010, 190.)

2.2 Hyvinvointi ja vammaisuus

YK:n ihmisoikeusjulistus ja yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD) edellyttävät vammaisten henkilöiden oikeutta osallistua tasavertaisesti ja täysipainoisesti elämän eri osa-alueisiin. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen hyväksyminen YK:n yleiskokouksessa vuonna 2006 oli suuri edistysaskel. Yleissopimuksen keskeinen tavoite on taata vammaisille henkilöille yhdenvertaisuus ja kieltää kaikkinaisen syrjintä. Sopimus tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 2008. Suomi on allekirjoittanut sopimuksen, mutta ei ole vielä ratifioinut sitä. (Konttinen 2012; UN Enable 2012.)

Rakenteelliset esteet ja vallitsevat asenteet yhteiskunnassa rajoittavat vammaisten ihmisten itsemääräämisoikeutta, itsenäistä suoriutumista ja yhteiskunnallista osallisuutta. Vammaispoliittinen ohjelma (VAMPO) on käynnistetty tur-

vaamaan vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen asema yhteiskunnassa puuttamalla konkreettisin korjaus- ja kehittämistoimenpitein epäkohtiin. Ohjelmassa linjataan vuosien 2010–2015 konkreettiset vammaispoliittiset toimenpiteet ja yhteiskunnalliset kehityskulut vastuulliselle ja kestäväälle vammaispoliitikalle. Vammaispoliittisen ohjelman tavoitteina on: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ratifioinnin edellyttämien säädösmuutosten valmistelu ja voimaansaattaminen, vammaisten henkilöiden sosioekonomisen aseman parantaminen ja köyhyden torjuminen, erityispalvelujen ja tukitoimien saatavuuden ja laadun varmistaminen eri puolilla maata, yhteiskunnan esteettömyyden laaja-alainen lisääminen ja vahvistaminen sekä vammaistutkimuksen vahvistaminen, tietopohjan lisääminen sekä monipuolisten ja laadukaiden menetelmien kehittäminen vammaispolitiikan toteuttamisen ja seurannan tueksi. Tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen asema yhteiskunnassa myös käytännön tasolla. Kaikilla ihmisillä tulee olla perusoikeutensa ja -vapautensa ja mahdollisuus täyttää yhteiskunnalliset velvollisuutensa. Tavoitteena on yhteiskunta, jossa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus, osallisuus ja syrjimättömyys toteutuvat. (Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015, 4, 23.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (Kaste) yhtenä tavoitteena on painopisteen siirtäminen koko väestön keskuudessa ongelmien hoitamisesta henkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen ja ongelmien ehkäisemiseen. Ohjelman kuudesta osaohjelmasta ensimmäisen sisältönä on parantaa riskiryhmien mahdollisuutta osallisuuteen, hyvinvointiin ja terveyteen sekä pienentää hyvinvointi- ja terveyseroja. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2012–2015.)

Vammaisten henkilöiden hyvinvointia on tutkittu Suomessa monin eri tavoin. Tutkimuksissa on eritelty palveluiden käyttöä ja tarjontaa, tietoa materiaalisista elinoloista, elämänlaatua ja elämänhallintaa, lisäksi vammaisilta ihmisiltä on kysytty heidän omia kokemuksiaan hyvinvoinnista. Näkökulma on usein rajoittunut perustarpeisiin ja ihmisyyteen, sen sijaan osallisuuteen, itsemääräämiso-

keuteen tai ihmisarvoon on harvemmin kiinnitetty huomiota. Vammaisten henkilöiden hyvinvointia vahvistavat heidän ihmisoikeuksiensa kunnioittaminen ja heidän tarpeeseensa perustuvien palveluiden turvaaminen. Mahdollisuuksien yhdenvertaistaminen ja hyvinvointi liittyvät kiinteästi toisiinsa, mitä tasa-arvoisempia vammaiset henkilöt ovat ei-vammaisten kanssa, sitä korkeammalla tasolla vammaisten henkilöiden hyvinvointi on. (Haarni 2006, 47.) Samanlaisten toiminnallisten mahdollisuuksien takaaminen ei ole mahdollista, sen sijaan tasa-arvoisten toiminnallisten mahdollisuuksien takaaminen päämääränä on mahdollinen ja perusteltu. Jokaisen ihmisen yksilöllinen ja oikeutettu tarve on yhtä merkittävä. Koko yhteiskunnan edun mukaista on pitää huolta sen jäsenten tarpeista riippumatta heidän ominaisuuksistaan tai suorituskyvystään. Tällöin koko yhteisön hyvinvoinnin mittarina voidaan pitää marginalisoitujen ihmisryhmien hyvinvointia. (Vehmas 2005, 207, 211.)

Ihmisten elämässä on useita tekijöitä, jotka haittaavat heidän hyvinvointiaan. Motorinen, sensorinen ja kognitiivinen toimintakyky vaihtelee kaikkien, muidenkin kuin vammaisten ihmisten, keskuudessa hyvin paljon. Näin ollen olisi ehkä syytä luopua piintyneistä käsityksistä hyvän, ”normaalin” tai toivottavan toimintakyvyn kriteereistä. (Vehmas 2005, 180–181.) Vammaisuuden käsitteen tutkiminen auttaa tunnistamaan vammaisuuteen liittyviä omia käsityksiämme, mielikuviamme ja merkityksiämme (Häkkinen ym. 2010, 174).

Ihmisten yksilölliset ominaisuudet eivät aina ole hyvinvoinnin ja vammaisuuden arvioinnissa keskeisimpiä asioita. Tällöin esimerkiksi kuurous tai jokin muu yksilöllinen ominaisuus ei siis itsessään aiheuta yksilön vammautumista eikä välttämättä estä yksilöä menestymästä sosiaalisesti tai henkilökohtaisesti. Ei voida ajatella, että sosiaalista vammautumista ja puutteita hyvinvoinnissa aiheuttaisi elimellinen vamma itsessään vaan hyvinvointi ja vammautuminen saavat muotonsa yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Vammautumisen kokemus syntyy monimutkaisessa vuorovaikutussuhteessa yksilöllisten ominaisuuksien, subjektiivisten kokemusten ja tulkintojen sekä sosiaalisen ympäristön välillä (Vehmas 2005, 173).

Sosiaalisella lähestymistavalla vammaisuuteen tarkoitetaan, että vammaisuus on luotu ensisijaisesti sosiaalisesti, joten se tämän näkemyksen mukaan voidaan myös poistaa muuttamalla niitä arvoja, käsityksiä ja käytäntöjä, jotka ylläpitävät joidenkin yksilöiden rajoittuneita toiminnan mahdollisuuksia (Vehmas 2005, 205). Vajaakuntoisuuden ja sosiaalisen haitan aiheuttajat on sosiaalisessa mallissa yksilön vammaisuuden sijaan suunnattu yhteiskuntaan ja sosiaaliin organisaatioihin. Vammaisuuden aiheuttamat yksilölliset ongelmat johtuvat ensisijaisesti yhteiskunnan riittämättömästä huolehtimisesta vammaisten kansalaisten olosuhteista ja elämästä. Sosiaalisella vammaisuusmallilla on ollut selkeä poliittinen tavoite sen kiinnittäessä yhteiskunnan huomion vammaisten ihmisten elinoloja kohentaviin rakenteellisiin tekijöihin. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 104–105.) Keskittyminen yksilön vajavuuteen merkitsee, että resurssit suunnataan parantamiseen ja sopeuttamiseen sen sijaan, että poistettaisi niitä esteitä, jotka tekevät valtakulttuuriin osallistumisen vammaiselle ihmiselle mahdottomaksi (Russell 1998 ks. Järvikoski & Härkäpää 2004, 105). Esteettömyyden ja inklusion ajatuksista on Häkkisen ym. (2010, 180) mukaan vielä matkaa tasavertaisiin elämisen mahdollisuuksiin ja kaikille tasa-arvoiseen yhteiskuntaan.

Esteettömyydellä tavoitellaan Turun kaupungin esteettömyysasiamies Heikki O. Hauliston mukaan yhteiskunnan henkistä, taloudellista ja rakenteellista hyvinvointia. Erityisesti Haulisto on kiinnittänyt huomiota esteettömyyteen rakennetussa ympäristössä. Rakennetun ympäristön ei pitäisi estää ketään osallistumasta yhteiskunnan toimintoihin riippumatta sukupuolesta, iästä, terveydentilasta, psyykkisestä, fyysisestä tai sosiaalisesta toimintakyvystä. Rakennetun ympäristön tulee olla esteetön sekä liikkumisen että myös kuulemisen, näkemisen ja ymmärtämisen kannalta. (Tanskanen & Suominen–Romberg 2009, 5.) Esteettömyys ei ole vain luiskien rakentamista, vaan kokonaisvaltaista erilaisten käyttäjien näkökulmien huomioimista ja koko yhteiskunnan sekä sen eri sektoreiden esteettömyyttä. Esteettömyydellä on vammaisyydestä sekä henkilön elämäntilanteesta ja -vaiheesta riippuen erilaisia kriteerejä. Esteettömyyttä edistetäessä onkin muistettava varoa leimaamasta vammaisia henkilöitä yhdeksi yhtenäiseksi ryhmäksi. (Haarni 2006, 30.) Asenteiden muokkaaminen ja oletetulle

”normaalille” perustuvien esteellisyyksien poistaminen parantaisi vammaisten ihmisten mahdollisuuksia osallistua yhteisölliseen toimintaan (Eriksson 2008, 172).

Esteettömyyden rinnalla palvelun saavutettavuus ja käytettävyys ovat sosiaalisesti kestävästä kehitystä. Palvelun on oltava käyttökelpoinen ja sen on vastattava erilaisten ihmisten tarpeisiin. Suunnittelun lähtökohtana on monimuotoinen joukko erilaisia käyttäjiä, joten esteettömyyden voi sanoa olevan myös ekologisesti ja taloudellisesti kestävä. Tietoyhteiskunnassa yksi tärkeistä saavutettavuutta ja esteettömyyttä edistävästä tekijöistä on tietoteknologia. Tietokoneen käyttö voi tukea esimerkiksi kuntoutusta, työllistymistä, kommunikointia ja itse-tuntoa. Vammaiselle henkilölle tietokone antaa erilaisia mahdollisuuksia tiedon hankintaan, tehtävien suorittamiseen ja vuorovaikutukseen. (Rauhala–Hayes ym. 1998 ks. Haarni 2006, 30.)

Design for All on käsitteenä vakiintunut viimeisen kymmenen vuoden aikana Euroopassa. Design for All tarkoittaa suunnitteluun liittyviä keinoja ja strategioita, joiden avulla edistetään ympäristöjen, palvelujen ja tuotteiden käytettävyyttä, esteettömyyttä ja saavutettavuutta kaikille käyttäjille. Design for All muistuttaa eettisestä näkökulmasta, joka liittyy käytettävyyteen. Käyttäjillä saattaa olla esimerkiksi ikääntymisen tai minkä tahansa pysyvän tai väliaikaisen vamman tullessaan tuomia tarpeita. (Suomen Design for All-verkosto 2012.)

3 KOHTI OSALLISUUTTA JA VOIMAANTUMISTA

3.1 Yhteisöllisyydellä osallisuutta

Osallisuutta voidaan Adamsin (1996, 4, 30–33) mukaan pitää yhtenä alakäsitteenä voimaantumiseksi ja määritellä se osallistumisen muodoiksi, joissa asiakkaat ovat aktiivisemmin mukana, heillä on enemmän valinnan mahdollisuuksia ja vaikutusvaltaa päätöksenteossa.

Osallisuuden käsite muistuttaa peruserkitykseltään englanninkielisen sisäpuolisuutta tai sisäpuolelle ottamista merkitsevää inclusion-käsitettä, vastakohtana ulkopuolisuus tai ulkopuolelle jättäminen, exclusion. Kansalaisen osallisuus on yhteisöön kuulumista. Sille on perustana muodollinen kansalaisuusasema, sillä se määrittelee ehdot yhteisön sisäpuolisuudelle. Yhteisöön kuulumisen lisäksi osallisuus oikeuttaa osuuteen yhteisön hyvästä ja juuri tämä tekee yhteisöön kuulumisesta toivottavaa ja arvokasta. Oikeus osuuteen yhteisön hyvästä tarkoittaa osallisuutta turvallisuudesta sekä mahdollisuuksista mielekkääseen toimintaan ja hyvinvoinnin edellytyksiin, joita voidaan yhteistyöllä kartuttaa. Oikeuksiansa perusteella yhteisön jäsenet ovat tasavertaisia suhteessa toisiinsa. Toimintamahdollisuuksien hyödyntäminen osallistumalla on konkreettisella tasolla perusta kansalaisen osallisuudelle. Osallistumisen kautta kansalaisen kuulumisen yhteisöön eli sisäpuolisuus konkretisoituu. Osallisuudella on myös kokemuksellinen perusta, joka liittyy kansalaisuuteen koettuna yhteisön jäsenyytenä. Osallisuus toteutuu kansalaisen itsensä kannalta todella vasta, kun hän kokee olevansa osallinen mahdollisuuksista, joita yhteisön jäsenyys sisältää, yhteisön elämästä, vuorovaikutuksesta ja toiminnasta. (Nivala 2008, 166–168.)

Sosiaalinen osallisuus (inkluusio) voidaan määritellä sosiaalisen syrjäytymisen avulla tilaksi tai olosuhteiksi, joissa syrjäytymisen riskitekijöitä on vain vähän. Sosiaalinen osallisuus käsitteenä viittaa aktiivisen osallistumisen mahdollisuuden ja yhteisön kehittymiseen siten, että yhteisön jäsenistä tulee aktiivisia ja keskenään tasavertaisia yhteisön ja yhteiskunnan jäseniä. Tasa-arvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tavoitteet ovat näin ollen sosiaalisen osallisu-

den taustalla. Yleisenä periaatteena ja tavoitteena sosiaalinen osallisuus merkitsee yksilöllisyyden ja erilaisuuden hyväksymistä. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 138–139.)

Osallisuus voidaan Harjun (2004) mukaan tulkita kahdella tavalla. Osallisuudella voidaan tarkoittaa mukanaolon ja kuulumisen tunnetta. Työtä tekevä, harrastava, osallistuva ja vaikuttava ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa. Syrjäytyneet ja työttömät ihmiset jäävät usein vaille tätä tunnetta ja kokevat olevansa ulkopuolisia. Tällainen ei-osallisuus voi olla jopa traumatisoiva kokemus. Ihminen on pohjimmiltaan sosiaalinen, hän haluaa olla mukana ja kuulua johonkin, kokea osallisuutta, se kuuluu hyvän elämän perusedellytyksiin. Toisella tavalla tulkittuna osallisuus on vaikuttamista ja vastuun kantamista, joka nousee omakohtaisesta sitoutumisesta. Tällä tavalla tulkittuna osallisuus on osallistumista vaativampaa, sillä se edellyttää suurta aktiivisuutta ja sitoutumista. (Harju 2004.) Inhimillisesti ja demokratian kannalta ihmisen osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä, lähiyhteisöjen toimintaan ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ovat tärkeitä (Järjestöbarometri 2007, 30).

Suuri osa vammaisista henkilöistä ei ole palkkatyössä, joten vapaa-ajalla ja mielekkäällä tekemisellä on heidän elämässään tärkeä rooli. Harrastusten merkitys nähdään vammaisten henkilöiden kohdalla olennaiseksi elämänlaadun osatekijäksi. Vapaa-ajan aktiviteetit synnyttävät tunnetta itsearvostuksesta, merkityksellisestä tekemisestä ja sosiaalisesta kyvykkyydestä. Harrastusten kautta syntyy mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja ystävyyssuhteiden luomiseen. (Eriksson 2008, 77, 95.) Työssäkäyvälle väestölle on työyhteisöissä mahdollisuus saada sosiaalista tukea ja vuorovaikutuksen tarpeensa tyydytettyä. Vammaisilla henkilöillä sosiaalisten vuorovaikutusverkostojen puute usein liittyy näiden ihmisille tyypillisten verkostojen puuttumiseen. (Eriksson 2008, 164–165.) Toimintakyvyllä ja yhteiskunnallisella osaamisella on läheinen suhde sosiaaliseen pääomaan. Näiden asioiden puutteella on yhteys syrjäytymisilmiöön sekä ihmisen omien verkostojen kantavuuteen. (Häkkinen ym. 2010, 170.)

Sosiaalinen osallisuus ja inklusio on myös vammaispoliittinen tavoite, jolla pyritään ehkäisemään ulossulkemista ja syrjintää rakenteellisella ja arkielämän tasolla. Näiden rakenteellisten muutosten tavoitteena on lisätä vammaisten ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa. Myös järjestötason toiminta ja kansalaisaktiivisuus toimivat vammaisten ihmisten sosiaalisen aseman parantamiseksi. Arjen mikrotasoilla sosiaalinen osallisuus näkyy pääasiassa siinä, kuinka paljon siihen sisältyy omaehtoista toimijuutta. Itsemääräämisoikeus päivän kulkuun ja askareisiin nähden tekevät vammaisen henkilön elämästä mielekästä ja erilaiset aktiviteetit tuottavat onnellisuuden hetkiä. Tunne sosiaalisesta kompetenssista muodostuu onnistumisen tunteesta niissä toiminnoissa, mitä ihmiset muutenkin tekevät, oli kyse sitten harrastuksista, työnteosta tai kuluttamisesta. Näissä elementeissä muodostuu osallisuus tai tunne siitä. (Eriksson 2008, 176.)

Sosiaalialan ammattilaisen työn eettisenä lähtökohtana on asiakkaiden oikeuksien puolustaminen ja huolen pitäminen asiakkaan edusta toiminnassaan. Sosiaalialan ammatillisessa työssä kunnioitetaan ihmisen oikeutta ja vastuuta päättää omista asioistaan ja pyritään turvaamaan asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutuminen korostaen samalla asiakkaan vastuuta toiminnastaan ja ratkaisuistaan. Asiakkaita rohkaistaan laajaan osallisuuteen. Asiakkaan osallisuus voi toteutua vain jos hän saa oikeuksistaan ja hänelle lain mukaan kuuluvista etuuksista riittävästi tietoa. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2009, 14.)

Yhteisöllisyyden voi määritellä yhdeksi ihmisen perusominaisuudeksi. Erilaisiin yhteisöihin kuulumalla, vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, ihminen rakentaa omaa identiteettiään ja ylläpitää elämänlaatuaan. (Hämäläinen 1999, 15.) Yhteisöllisyys ja identiteetti kietoutuvat käsitteinä yhteen. Sen kautta mihin yhteisöihin kuulumme ja miten olemme näissä yhteisöissä osallisia erilaisiin suhteisiin, määrittelemme itsemme. Identiteettiä määrittäviä yhteisöjä voivat olla esimerkiksi paikalliset yhteisöt, työnteon-, etniset-, elämäntapa- tai uskontoon liittyvät yhteisöt. (Saastamoinen 2000, 166.)

Yhteisöjä voidaan luokitella niiden tavoitteen, toiminnan, vuorovaikutuksen luonteen tai alueellisen sijainnin, koon tms. perusteella. Yhteisöjä on siis yhtä paljon kuin luokitteluperusteitakin eikä yhteisön käsite ole yksiselitteinen. Käsitteen sisältöä täsmennettäessä on kuitenkin perinteisesti löydetty kolme keskeistä kriteeriä: vuorovaikutus, alueellisuus ja symbolinen yhteisyys. Yhteisöt voidaan nähdä säännölliseen kohtaamiseen ja toisaalta myös yhteisiin kulttuurisiin perinteisiin perustuvina sosiaalisina ilmiöinä. Yhteisö voidaan määritellä sisällöllisessä mielessä ihmisten yhteenliittymäksi, joka perustuu tietynlaiseen yhteiseen. Postmodernille yhteisöllisyydelle on ominaista sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisen elämän perustan uudella tavalla muotoutuminen. Yhteisöt eivät muodostu niinkään esimerkiksi poliittisen osallistumisen kautta vaan enenevässä määrin harrastusten ja elämäntavan pohjalta. Tällaiset yhteisöt perustuvat enemmän valintaan ja vapaaehtoisuuteen, eivätkä sido yksilön toimintaa kuten aiemmat yhteisöllisyyden muodot. (Kuusela 2000, 302–303, 305–306.)

Myös yhteisöllisyyttä on tutkittu sosiaalisen pääoman käsitteen kautta. Sosiaalisella pääomalla viitataan usein sosiaalisiin verkostoihin, luottamukseen ja normeihin, jotka edistävät sosiaalista vuorovaikutusta ja toimintojen yhteensovittamista yhteisön jäsenten välillä. Luottamukselliset suhdeverkot auttavat ihmisten toimimista ja lisäävät hyvinvointia. Niiden antama tuki voidaan ymmärtää hyvinvointia lisäävinä sosiaalisina resursseina. (Järvikoski 1994, 21; Ruuskanen 2002, 5–6.)

Sosiaalisten kontaktien kautta muodostuvan sosiaalisen pääoman voidaan olettaa heijastuvan subjektiivisesti koettuna hyvinvointina. Hyvinvointikokemusten ja sosiaalisen pääoman välisen suhteen oletetaan perustuvan siihen, että vuorovaikutus ihmisten välillä yksilö- ja yhteiskuntatasolla muodostaa hyvän pohjan myönteiselle elämänasenteelle. (Kouvo & Räsänen 2005, 25, 27.) Osallistumisella yhteisöihin ja yhteisöllisellä vuorovaikutuksella on suuresti vaikutusta syrjäytymisen aiheuttamien ongelmien ehkäisemisessä ja korjaamisessa. Yhteistoiminta sekä vuorovaikutus päivittäin toisen ihmisen kanssa kasvotusten tuottavat hyvinvointia. (Hyväri & Nylund 2010, 29.)

3.2 Vertaisten tuella voimaantumiseen

Voimaantuminen (empowerment) käsitteenä merkitsee yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen vastuunottokykyä omasta tilanteestaan ja mahdollisuutta saavuttaa omat tavoitteensa, jolloin he voivat auttaa itseään ja toisia parantamaan elämänlaatuaan. Voimaantumisen käsite on otettu käyttöön vasta 1980-luvun loppupuolella, laajempaan käyttöön se otettiin 1990-luvulla ja se muotoutuu edelleen. Voimaantumisen käsitettä voidaan käyttää monessa eri merkityksessä ja asiayhteydessä, se on yleiskäsite, joka on laajasti käytössä eri osa-alueilla. (Adams 1996, 1–4.) Määriteltäessä voimaantumista on olennaista ajatus sisäisestä voimantunteesta. Sisäinen voimantunne vapauttaa omia voimavaroja ja vastuullista luovuutta. Ihmisellä, joka on saavuttanut sisäisen voimantunteen, on halu tehdä parhaansa ja hän ottaa vastuuta myös toisten yhteisöön kuuluvien ihmisten hyvinvoinnista. (Siitonen 1999, 61.)

Itseapua (self-help) voidaan pitää yhtenä voimaantumisen muotona. Itseavulla voidaan tarkoittaa prosessia tai ryhmää, joka yhdistää tai jakaa kokemuksiaan yksilön tai ryhmän yhteiseksi hyväksi. Voimaantumisen kautta ihminen voi löytää voimavaroja, joiden avulla hän pystyy auttamaan muita. Itsensä voimaantumamisella (self-empowerment) tarkoitetaan ihmisen valtaistumista eli vallan ja päätöksen teon ottamista oman elämänsä suhteen. (Adams 1996, 16, 43.)

Itseapu ja keskinäinen apu tai tuki ovat käsitteitä, joita usein käytetään synonyymeina. Niillä on kuitenkin erilaiset käsitteelliset ja merkitykselliset juurensa, joita ei ole paljoa kirjallisuudessa käsitelty. Sekä itseapu että keskinäinen apu kuitenkin perustuvat siihen ajatukseen, että ihmiset auttavat itseään ja muita samanaikaisesti. (Nylund 2000, 28.) Englannin kielen termi vertaistuelle on mutual aid eli keskinäinen apu. Vertaistuki siis sananmukaisesti velvoittaa ja oikeuttaa vastavuoroisuuteen, sekä avun antamiseen että vastaanottamiseen, toisin kuin ammatillisessa auttamissuhteessa, jossa auttajan ja autettavan suhde pyritään selvästi rajaamaan. (Jantunen 2010, 93.)

Kokemustiedon jakaminen vähentää avuttomuuden ja yksinäisyyden tunnetta uudessa elämäntilanteessa ja samalla välittyy tieto muista samankaltaisessa tilanteessa olevista ihmisistä (Vahtivaara 2010, 22). Vertaisuutta haetaan toivon ja jaksamisen ylläpitämiseen, omaan voimaantumiseen. Kokemustiedon jakaja voi omalla esimerkillään antaa toivoa erityispiirteen kanssa selviämisestä ja antaa tärkeitä käytännön neuvoja ja tietoa, joiden avulla toimia muuttuneessa tilanteessa. (Lehtinen 2010, 66.) Kuuskoski (2003, 32) toteaa tuella olevan merkittävä osuus muutoksesta ja siihen liittyvästä stressistä selviytymisessä. Arjen arvostus korostuu vertaistoiminnassa, vertaiselta saatu käytännön vinkki, ahaa-elämys tai tunnekokemus ovat merkittäviä jokapäiväisen elämän asioita. (Kuuskoski 2003, 30.)

Avun ja tuen antamisen kautta voi kokea olevansa hyödyksi toisille, näin sekä kokemustiedon jakaja että sen saaja voivat saada itselleen paljon; he voivat olla samanaikaisesti sekä auttajia että autettuja (Nylund 2000, 35; Vahtivaara 2010, 22). Muiden auttaminen voi olla omanarvontuntoa kohottava asia yksilön kokiessa itsensä tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Yksilön auttaessa muita samankaltaisessa tilanteessa olevia, hän voi samalla lisätä ymmärrystään oman ongelmansa suhteen. Mielihyvän tunne syntyy antamisen ja vastaanottamisen tasapainosta vuorovaikutuksessa. (Jantunen 2010, 87–88.)

Vertaistoiminnassa tavoitellaan parempaa olotilaa tai hyvinvoinnin ylläpitämistä. Välineinä ovat vuorovaikutus, kohtaaminen, kuunteleminen ja jakaminen. (Lehtinen 2010, 62.) Vertaistuen vahvuuksia ovat tasa-arvoisuus, tilanneherkkyys, myötäeläminen ja ymmärtäminen. Tiukkoihin ammattirooleihin asettumisen sijaan jokainen on oman elämänsä ja arkensa tasaveroinen asiantuntija. Vertaistoiminta on ennen kaikkea ennalta ehkäisevää tukea; se voi olla osa sosiaali- ja terveyspalvelujen ketjua, mutta ei kilpailija ammattiavulle. (Kuuskoski 2003, 34.)

Vertaistoiminnan arvoja ovat toisen ihmisen kunnioitus, avoimuus ja tasa-arvoisuus. Perimmäisenä ajatuksena on tasavertainen kokemusten jakaminen keskinäisessä kanssakäymisessä. (Kuuskoski 2003, 31.) Olennaista on kokemuksellinen asiantuntijuus ja usko ihmisen sisäisiin voimavaroihin, jotka voidaan esimerkiksi vertaistoiminnan avulla aktivoida. Osallistuminen vertaistuki-

toimintaan edellyttää oivallusta ja tietoista valintaa, siihen sisältyy usein toive hyvinvoinnin lisääntymisestä. Käsitteenä vertaisuus kuvaa vertaisen tiedon tai osaamisen perustumista omakohtaiseen kokemukseen esimerkiksi vammautumisesta tai sairastumisesta. (Laimio & Karnell 2010, 12, 16.) Vertaisuus on kuitenkin vertaistukea laajempi käsite. Vertaisuus ei edellytä sairautta, ongelmaa tai kriisiä vaan ainoastaan vertaisuutta ja vertaistoimintaa voi muodostua muunkinlaisten ihmisiä yhdistävien asioiden, esimerkiksi samankaltaisten elämänvaiheiden pohjalta (Jantunen 2010, 86–87).

Vertaistoiminta perustuu vuorovaikutukseen ihmisten välillä. Toimivassa vuorovaikutuksessa olennaisia asioita ovat aito läsnäolo, sallivuus, avoimuus, kuuntelemisen taito sekä toisten arvostaminen. (Holm 2010, 52.) Vuorovaikutuksen kautta voidaan peilata omia valintoja ja myös kyky tehdä elämässä tietoisia ja harkittuja valintoja lisääntyy vertaistuen avulla (Kuuskoski 2003, 35). Hyvin toimivan vertaisryhmän tunnusmerkkeinä voidaan pitää sitä, että jokainen on omana itsenään hyväksytty, jokainen huomioidaan yksilönä, jokainen saa halutessaan puheenvuoron ja tulee kuulluksi, ryhmään voi tulla sellaisena kuin on ja siinä koetaan turvalliseksi olla (Lehtinen 2010, 64). Ryhmissä jaetaan ongelmia, yhteisiä elämänvaiheita ja -kohtaloita, saadaan samanhenkisiä ystäviä sekä aikaa itselle ja piristystä arkeen (Kuuskoski 2003, 33). Ympäristökijät vaikuttavat vertaisten kohtaamisten kokemiseen. Paikan rauhallisuus ja viihtyisyys ovat tärkeitä asioita. Esteettömyys on hyvä ottaa huomioon, jotta myös apuvälineitä käyttävät pääsevät osallisiksi vertaisryhmien tapaamisista. (Holm 2010, 52.)

Nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa vertaistoiminta on nähty keinoksi uuden yhteisöllisyyden rakentamiseen. Yhteisöllisyyden rakentumisen perustana on luottamus, joka luo turvallisuutta. Yksilö tarvitsee luottamusta ja toivoa antavia merkityksiä, jotta hän voisi uskoa tulevaisuuteensa ja lähimmät ihmiset ja yhteisöt ovat tässä merkittävässä asemassa. Osattomuuden tunne synnyttää epätoivoa ja näköalattomuutta. Vertaistoimintaan osallistuvat kokevat tulevansa vertaisten parissa paremmin kuulluiksi, ymmärretyiksi ja hyväksytyiksi kuin muualla. Vertaisryhmä saattaa olla ainoa paikka, missä on sallittua vapaasti ilmaista itseään ja tuoda julki ajatuksiaan. (Laimio & Karnell 2010, 10, 18.) Ver-

taistoiminta ja vertaistuki eri muodoissaan antavat osallistumisen ja osalliseksi tulemisen mahdollisuuksia erilaisista syistä ulkopuolisuutta kokeville ja syrjäytymisvaarassa oleville ihmisille. Henkilökohtaisessa kehittämisessä ja kasvussa tarvitaan vertaisten tarjoamia hyväksyviä peilipintoja ja vertaisten kanssa voi turvallisesti käsitellä vaikeitakin asioita. (Jantunen 2010, 97.)

Vertaistoimintaa voidaan organisoida ja toteuttaa monella tavalla. Vertaistukea voidaan jakaa ryhmässä tai kahden ihmisen välillä, kasvotusten, puhelimitse tai verkossa. Vertaistoiminta voi olla organisoitu julkisen palvelujärjestelmän, järjestön tai muun yhteisön kautta tai toimia ilman taustayhteisöä. (Laatikainen (toim) 2010, 5–6.)

Vertaistoiminnalla on myös kansalaisaktiivisuutta ilmentävä ja yhteiskuntaa uudistava merkityksensä. Vertaistoiminnan perustalle voi muodostua uusi yhdistys, ryhmällä on enemmän voimaa ja vaikutusvaltaa kuin yhdellä ihmisellä. Kansalaistoiminta tarjoaa mahdollisuuksia jakamiseen, välittämiseen ja osallisuuteen. Vertaisten hakeminen ja löytyminen ovat vaikuttaneetkin suuresti järjestöjen syntymiseen ja keskinäinen tuki samankaltaisia asioita kokeneiden tai samankaltaisessa tilanteessa olevien ihmisten välillä on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen keskeistä toimintaa. Yksi järjestöjen perustehtävistä on erityisesti niiden oman jäsenistön palvelutuotanto ja edunvalvonta. Tarpeista ja epäkohdista on vertaistoiminnan kautta välittynyt kokemuksellista tietoa. (Laimio & Karnell 2010, 10–11.)

Epäkohtiin kohdistuneen kansalaisaktiivisuuden lisäksi toiminnassa on mukana yhdessäoloa ja viihtymistä. Kansalaistoiminta nähdään usein eräänlaisena puskurina yksittäisen heikon ihmisen ja vahvan valtakoneiston välissä, samalla se kuitenkin pitää sisällään myös uusien luovien ratkaisujen etsintää ja itseilmaisua. (Jokinen & Malin 2000, 10.) Vapaa kansalaistoiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja yhdessä jaettaviin kokemuksiin ja arvoihin, joten vertaistoiminta soveltuu järjestöille hyvin. Vertaistoimintaa syntyy järjestöjen kautta helposti samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kokoontuessa toimimaan ja vaikuttamaan yhdessä. (Kuuskoski 2003, 32.)

Vertaistuki ja erilaiset oma-apuryhmät lisääntyivät 1990-luvun laman seurauksena merkittävän paljon. Vertaistuki mainitaan nykyään mm. erilaisissa hyvinvointistrategioissa ja vertaistuen kehittämishankkeet ovat lisääntyneet. Tämä näkyy esimerkiksi Raha-automaattiyhdistyksen avustuspäätöksistä. Järjestöt ovat vertaistoiminnan tuottajina keskeisessä asemassa ja vertaistoiminta on järjestöissä voimakkaimmin kasvava toiminta-alue. (Laimio & Karnell 2010, 10.) Vertaistoiminnan tarve ja kysyntä on kasvanut epävarmuuden lisääntyessä ja elämän monimutkaistuessa. Sosiaalinen pääoma vahvistuu vertaistoiminnan kautta ihmisten hakiessa siitä itsensä toteuttamisen muotoja, mielekästä tekemistä, ajatusten vaihtoa ja identiteettiä. Elämän valintatilanteissa ja vastoin käymisissä luottamus, vastavuoroisuus ja verkostot suojaavat yksilöä. (Kuuskoski 2003, 36.) Hyvinvointiajattelun muututtua elintasokeskeisestä elämänhallintaa enemmän painottavaksi, ovat omatoimisuus ja erilaiset itseorganisoidut tuen muodot nousseet keskeisempään rooliin (Malinen & Nieminen 2001, 4).

4 JÄRJESTÖT HYVINVOINTIA TUOTTAMASSA

4.1 Järjestöt hyvinvoinnin rakentumisen myötävaikuttajina

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tarkoitus on pitää yhteiskunnassa heikompiosaisien ja kaikkein haavoittuvimpien väestöryhmien puolta ja vastata ihmisten erilaisiin avuntarpeisiin, edistää heidän oikeuttaan riittävään perusturvaan ja tukeen eli edistää heidän hyvinvointiaan (Malinen & Nieminen 2001, 4; Murto 2003, 80–81).

Järjestön tehtävänä on havaita ja löytää oma paikkansa meneillään olevassa muutoksessa sekä oivaltaa hyvinvointitavoitteet yhteistyössä kuntien ja valtion kanssa ja osallistua hyvinvointistrategian kehittämiseen. Järjestön tehtävä on myös edustaa demokratiaa ja ajaa jäsentensä etuja sekä kyseenalaistaa julkista valtaa ja reagoida epäkohtiin. Oikeudenmukaisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan tukeminen ja yhteiskunnan legitimiisyyden takaaminen ovat järjestölle kuuluvia tehtäviä. Monen järjestön kirjo lisää suvaitsevaisuutta ja moniäänisyyttä, yhteiskunta ei voi olla yksiaäninen. (Lahti 2003, 87.)

Järjestöt voivat koota näkymätöntä, hiljaista tietoa sosiaalisen pääomansa sisälle ja tämä tieto voi olla se tekijä, joka erottaa jotkin järjestöjen tuottamat palvelut julkisen tai yksityisen sektorin palveluista. Hiljainen tieto koostuu ymmärryksestä ja kokemuksesta ja sen avulla voi ihmisen nähdä paremmin palvelujärjestelmän tiheän verkon läpi. Järjestöjen tulee havaita myös heikot signaalit, esimerkiksi yksittäisten ihmisten kertomukset epäkohdista tai toistuvat tarinat mediasa. (Vertio 2003, 60.) Kansalaisten heikkoja signaaleja herkästi kuulevien järjestötoimijoiden tehtävä on tulevaisuudessakin tarjota mahdollisuuksia ihmisten omien kokemusten esiin tuomiselle. Asiakkaan oman äänen ja hänen oman tarinansa kuuleminen on tärkeää. Kertoessaan omista kokemuksistaan ihminen ilmaisee hänelle merkityksellisiä asioita, samalla hän jäsentää niitä ja ymmärtää elämänsä paremmin. (Murto 2003, 79.)

Sosiaalisen pääoman kasvattajana kansalaisjärjestöillä on suuri merkitys (Kuuskoski 2003, 36). Parhaimmillaan järjestöjen toiminta vahvistaa sosiaalista pääomaa ja demokratiaa vaalimalla yhteisöllisyyttä, sosiaalisia verkostoja ja vapaaehtoistoimintaa (Hyvinvointi 2015-ohjelma 2007, 24). Kommunikatiivisella infrastruktuurilla eli luomalla erilaisia tapaamispaikkoja, fyysisiä tiloja sosiaaliselle pääomalle, voidaan sosiaalisten suhteiden eli sosiaalisen pääoman syntymistä olennaisesti helpottaa. Erityisen tarpeellista tämä on silloin, kun luonnollisen kanssakäymisen muodot ovat eri syistä vähentyneet ja ihmiset ilmaisevat itse tarvitsevansa enemmän kontaktia muihin ihmisiin. (Matthies 2003, 154–155.)

Sosiaali- ja terveysjärjestöissä ihmiset voivat kokoontua toimimaan yhdessä lieventämään tai mahdollisuuksien mukaan poistamaan vammaisuuden, sairauksien tai sosiaalisten ongelmien seurauksia. Samalla niissä syntyy vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ihmisten kesken. (Niemelä 2003, 117.) Kolmas sektori nähdään osallisuuden ja turvan tarjoajana vanhan yhteisöllisyyden, naapuriavun ja paikallisuuteen liittyvän yhteisen identiteetin pitkälti kadottua sekä sosiaalipoliittisen murroksen ja hyvinvointivaltion leikkausten seurauksena (Saastamoinen 2000, 162).

Järjestöt ovat korostaneet toimintansa luonnetta hyvinvointia edistävänä ja ongelmien syntymistä ehkäisevänä. Ehkäisevällä työllä tuetaan ihmisten toimintakykyä ja hyvinvointia suojaavia tekijöitä ja pyritään vähentämään olemassa olevien ongelmien pahenemista ja hyvinvoinnin riskitekijöitä. Ehkäisevä työ on käsitteenä enimmäkseen viranomaisten ja ammattilaisten käyttämä, ja se saattaa paikallisyhdistyksissä olla vieras. Siitä huolimatta yhdistysten toiminta on pitkälti erinomaisen hyvin ihmisten toimintakykyä ylläpitävää ja siten ehkäisevää toimintaa. Mielenkiintoinen näkökohta on, että muita yhdistyksiä harvemmin vammais- ja invalidi- sekä kehitysvamma-yhdistykset näkevät ehkäisevän työn sisältyvän toimintaansa. Tässä voi olla kyse käsitteen tulkinnasta ja mieltämisestä, vamma tai toiminnallinen haitta on tosiasia, jota ei enää voi ehkäistä, mutta toimintakyvyn heikkenemistä sen sijaan voi. Ehkä oman toiminnan tämänkaltaisia puolia ei aina osata ottaa huomioon. Yksinäisyyden on todettu olevan hyvinvoinnin ja terveyden riskitekijöistä merkittävimpiä. Useissa paikallisyhdistyksissä tämä on tiedostettu ja nostettu ehkäisevän työn sisällöksi yhdessäolo ja yksinäi-

syyden ehkäisy. Syrjäytymisen ehkäisy ja erityisesti tiedotus-, neuvonta- ja vaivastuotoiminta sekä virkistys-, liikunta ja vapaa-ajan toiminta on myös selkeästi nostettu esille. (Järjestöbarometri 2007, 99–100.) Kansalaistoimintaan osallistumista, yhdistystoimintaa ja sosiaalista verkostoitumista voidaan Matthiesin (2003, 150) mukaan pitää sosiaalisen kuntoisuuden mittarina, vaikka olisi esimerkiksi jäänyt ulkopuolelle työelämästä.

Lisättäessä panostusta hyvinvointiin, ihmisten eriarvoisuus vähenee, mikä vahvistaa sosiaalista pääomaa ja hyvinvoinnin lisääntymistä, näin syntyy hyvän kehä. Hyvän kehällä tarkoitetaan siis myönteisesti vaikuttavien toimien vahvistavan itseään. Hyvän kehän teoria on syntynyt havainnon pohjalta, jonka mukaan Pohjoismaissa, joissa julkisen sosiaaliturvan taso on korkeampi, myös sosiaalinen pääoma eli kansalaisten luottamus toisiinsa ja toiminta, jossa korostuu yhteisöllisyys, on vahvempaa kuin maissa, joissa julkisen sosiaaliturvan taso on matalampi. (Kajanoja & Hagfors 2011, 203–206.)

4.2 Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry

Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry on Turun talousalueella toimivien vammais- ja pitkäaikaissairausjärjestöjen yhteistyöelin. TVJ ry rekisteröityi vuonna 2001, sitä ennen se toimi Turun Seudun Vammaisjärjestöjen Neuvottelukuntana (TVJN) vuodesta 1980 lähtien. (TVJ ry 2012.)

TVJ ry:n hallitus kokoontuu kerran kuukaudessa. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää pitkäaikaissairausjärjestöjen ja vammaisjärjestöjen yhteistoimintaa ja yhteistyössä jäsenten kanssa edistää vammaisten ja pitkäaikaissairaiden mahdollisuuksia kuntoutukseen ja koulutukseen, työhön, harrastus- ja kulttuuritoimintaan, sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä taloudelliseen sosiaaliturvaan. TVJ ry tekee tarkoituksensa toteuttamiseksi aloitteita ja esityksiä sekä ylläpitää yhteyksiä muihin pitkäaikaissairaiden ja vammaisten asioita ajaviin yhdistyksiin ja yksityisiin kansalaisiin. Yhdistys toimii yhteistyössä sosiaali-, terveys- ja muiden viranomaisten kanssa. Lisäksi TVJ ry järjestää jäsenilleen kokous-, koulutus- ja virkistystilaisuuksia sekä tiedottaa jäsenilleen pitkäaikaissairaita ja vammaisia

koskevista asioista, laeista ja asetuksista sekä kunnallisesta päätöksenteosta. Tällä hetkellä TVJ ry:hyn kuuluu 38 eri järjestöä.¹ Jäsenjärjestöissä on jäseniä kaikkiaan lähes 25 000 henkilöä. (TVJ ry 2012.)

4.3 Happy House -monitoimikeskus

Happy House -monitoimikeskus sijaitsee Turun keskustassa Ursininkatu 11:ssä. Happy House aloitti toimintansa vuonna 2004. Toimintaa ylläpitää Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry, rahoittajina ovat Turun kaupunki ja Raha-automaattiyhdistys.

Monitoimikeskuksen toiminta alkoi Happy House -projektina vuosina 2003–2006 ja jatkoprojektina vuodet 2007–2008. Projektin avulla perustettiin syrjäytymisvaarassa oleville vammaisille ja pitkäaikaissairaille yhteinen tiedotus-, toiminta- ja avoin kohtaamispaikka Happy House, jossa jokainen voi osallistua toimintaan omien voimavarojensa mukaan ja saada vertaistukea sekä tietoa ja neuvontaa. Perustoiminnan löydettyä muotonsa aloitettiin vuonna 2007 uusi kolmivuotinen projekti. Tämän vertaistoimintaprojektin tavoitteena oli vertaistoiminnan peruskoulutus- ja työnohjausmallin kehittäminen. Projektin koordinaattori osallistui työryhmään, joka tuotti vertaistoiminnasta teoksen Vertaistoiminta kannattaa. Vertaistoimintaprojektin päätyttyä Happy Housen perustoimintaa on jatkettu va-

¹ Kynnys ry Turun toimikunta, Lounais-Suomen Diabetes ry, Lounais-Suomen Kilpirauhasyhdistys ry, Lounais-Suomen Ms-yhdistys ry, Omaiset mielenterveystyön tukena Lounais-Suomen yhdistys ry, Palveluyhdistys Kaseva ry, Polioinvalidit ry Varsinais-Suomen osasto, Sotainvalidien Veljesliiton Turun osasto, Suomen INCL-yhdistys ry, Suomen Kurkku- ja suusyöpäyhdistys Turun osasto, Suomen MG-yhdistys ry Turun Myasthenikot, Sydänlapset ja -aikuiset ry Turun alue, Turun CP-yhdistys ry, Turun Huonokuuloiset ry, Turun Kuurojen yhdistys ry, Turun Mielenterveysyhdistys ITU ry, Turun Seudun Aivohalvaus- ja Afasiayhdistys ry, Turun Seudun Dysfasia-, ADHD- ja Autismiyhdistys DYMA ry, Turun Seudun Epilepsia-yhdistys ry, Turun Seudun Hengitysyhdistys ry, Turun Seudun ILCO ry, Turun Seudun Invalidit ry, Turun Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry, Turun Seudun lihastautiyhdistys ry, Turun Seudun Nivelyhdistys ry, Turun Seudun Osteoporoosiyhdistys ry, Turun Seudun Parkinsoniyhdistys ry, Turun Seudun Psoriasis-yhdistys ry, Turun Seudun Reumayhdistys ry, Turun Seudun Selkäyhdistys ry, Turun Seudun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry, Turun Uniyhdistys ry, Varsinais-Suomen Aivovammayhdistys ry, Varsinais-Suomen Meniere-yhdistys ry, Varsinais-Suomen Muistiyhdistys ry, Varsinais-Suomen Näkövammaiset ry, Varsinais-Suomen Sydänpiiri ry ja Åbolands Synsskadade rf. (Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry 2012.)

kiintunein, hyväksi havaituin tavoin Turun kaupungin sekä RAY:n kohdennetun toiminta-avustuksen turvin. (Turun seudun vammaisjärjestöt TVJ ry 2012.)

Monitoimikeskuksen tilaratkaisut on toteutettu esteettömyyden periaatteella eli sen sisustuksessa ja varustuksessa on otettu huomioon erilaiset kommunikaatio- ja toimintakyvyn tarpeet. Näin vahvistetaan kaikkien kansalaisten yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia. Happy House on Turussa ainoa yhdistyksen ylläpitämä toiminta- ja kohtaamispaikka, joka on kaikille avoin ja esteetön. Happy House tekee yhteistyötä alueen muiden toimintakeskusten sekä hoitoyksiköiden kanssa ja se voidaan nähdä myös yhtenä etappina asiakkaan kuntoutuspolulla. (TVJ ry 2012.) Kuntoutuja voi hyötyä palvelujärjestelmän tarjoamasta tuesta lähiympäristön antaman tuen korvaajana tai täydentäjänä hänen pyrkisäänsä toteuttamaan sovittuja kuntoutus- tai itsehoitosuunnitelmiaan. Kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamisessa voi sekä virallisella että epävirallisella sosiaalisella tuella olla merkittävä rooli. Kuntoutujalle on tärkeää paitsi tunne siitä, että hän voi apua tarvitessaan kääntyä jonkun puoleen, myös saada omia onnistumisen kokemuksia. (Järvikoski 1994, 23-24.)

Happy House on avoinna arkipäivisin. Iltaisin ja viikonloppuisin tiloja vuokrataan niin jäsenjärjestöjen kuin muidenkin tiloja tarvitsevien kokous-, kerho- tms. käyttöön. Monitoimikeskuksessa on kokoontumistilojen lisäksi kahvio sekä ATK-osasto. (TVJ ry 2012.)

Happy Housen ohjelmasta vastaa päivätoiminnan ohjaaja. ATK-kurssi- ja netti-kahvilatoimintaa ohjaa ATK-ohjaaja, joka opastaa kävijöitä tietokoneen ja internetin käytössä ja kahviosta huolehtii työllistämistuen avulla palkattu työntekijä. Lisäksi Happy Housessa toimii jonkin verran vapaaehtoistyöntekijöitä, esimerkiksi ATC (Artist trading cards)-korttipiirin, piirustus- ja värityskerhon sekä tuolijumpan vetäjinä. TVJ ry:n hallituksen jäsenet toimivat tarvittaessa henkilökunnan sijaisina ja auttavat esimerkiksi Happy Housen syntymäpäivä- yms. juhlien järjestelyissä. Henkilökunta kokoontuu kerran kuukaudessa henkilökuntapalaveriin suunnittelemaan ja arvioimaan toimintaa. Kokonaisvastuu ja ylin päätösvalta Happy Housen toiminnasta ja taloudesta on TVJ ry:n hallituksella. Toimintaa linjaa kaksi kertaa vuodessa kokoontuva verkostoryhmä, johon kuuluu edustajia

TVJ ry:n hallituksesta ja jäsenjärjestöistä, Turun kaupungin eri hallintokunnista, Turun työvoimatoimistosta, kaupunginvaltuustosta ja seurakunnasta. (TVJ ry 2012.)

Happy Housen päivittäinen ohjelma ja erilaiset kurssit suunnitellaan siten, että kaikki asiakkaat voivat osallistua niihin ja saada näin onnistumisen ja osallisuuden kokemuksia. Ohjattua, vaihtelevaa toimintaa Happy Housessa on tarjolla päivittäin. Ohjelma sisältää erilaisten kädentaitojen harjoittamista, yhteislaulua, tietokilpailuja, pelejä, levyraatia, liikuntaa jne. Happy Housessa on järjestetty myös esimerkiksi ilmaisutaito-, kädentaito-, tanssi- ja kokkikursseja. Viikoittain tiloissa kokoontuvat myös tuolijumppa- ja kuntoutusryhmät, sekä kerran kuussa kirjallisuuspiiri. (TVJ ry 2012.)

Monitoimikeskuksessa järjestetään lisäksi erityistapahtumia kuten tavaravaihtotori ja myyntimarkkinat sekä juhlia, mm. vappu-, joul- ja Happy Housen syntymäpäiväjuhlat. Vuodenkiertoon liittyviä asioita pyritään muutenkin huomioidaan ohjelmassa ja kahvion tarjoiluissa. Tiloissa järjestetään taidenäyttelyitä, joihin kenellä tahansa on mahdollisuus tuoda töitään esille, esimerkiksi maalauksia, valokuvia tai käsitöitä. Toiminnan asiakaslähtöisyyttä vahvistetaan toteuttamalla hanke Happy Housen asiakkaiden kokkikerhoista ja kirjallisuuspiirin tuotannosta koostettavista kirjoista. Kirjahanke tulee tekemään näkyväksi vammaisten ja pitkäaikaissairaiden ihmisten toimintaa ja heidän tekemäänsä kulttuuria. (TVJ ry 2012.)

Happy Housen henkilökunta on muutamaan otteeseen kerännyt toiminnasta palautetta asiakaskyselyn avulla. Asiakkailta on myös jatkuvasti mahdollisuus antaa palautetta joko suoraan henkilökunnalle tai kirjallisesti palautelaatikon kautta. Asiakaspalautekyselyistä on tarkoitus jatkossa tehdä säännöllisesti vuosittain toteutettavia. Happy House tiedottaa toiminnastaan laajalti jaettavien esitteiden, TVJ ry:n InfoKrykä-lehden, lehti-ilmoitusten sekä kotisivujen ja Facebookin kautta. Paikan toimintaa käydään esittelemässä erilaisissa messu- ym. tapahtumissa ja tiedotustilaisuuksissa. TVJ ry:n tiedotuslehti InfoKrykä ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehti kertoo yhdistyksen ja Happy Housen toiminnasta sekä ilmoittaa yhteisistä tapahtumista ja tilaisuuksista. InfoKrykä jaetaan mm.

TVJ ry:n jäsenjärjestöille, Turun kaupungin luottamushenkilöille ja virkamiesjohdolle, neuvoloihin, hoitoyksiköihin, toimintakeskuksiin, kouluihin ja oppilaitoksiin sekä tiedotusvälineille. Lisäksi lehti on saatavissa neuvonta- ja tiedotuspisteistä sekä Happy House -monitoimikeskuksesta. (TVJ ry 2012.)

Happy Housen toiminnan oikeutus syntyy suurelta osin sen tavoitteesta lisätä asiakkaidensa osallisuutta ja mahdollisuuksia osallistua kansalaistoimintaan; se parantaa TVJ ry:n jäsenjärjestöjen pyrkimyksiä lisätä jäsentensä mahdollisuuksia tasavertaiseen kohtaamiseen ja kanssakäymiseen. Happy Housen tavoitteena on esteettömyyden ja kaikille avoimuuden periaatteella edistää ennakkoluulojen vähenemistä ja suvaitsevaisuuden lisääntymistä (integraatio- ja inklusioaspektit) mahdollistamalla erilaisten ihmisten ja ihmisryhmien kohtaaminen ja yhdessä toimiminen. Tarkoituksena on edistää ihmisten tasavertaista osallisuutta yhteiskunnassa ja ylläpitää heidän toimintakykyään, antaa heille mahdollisuus olla osana yhteisöä ja muodostaa omaa sosiaalista verkostoa. (TVJ ry 2012.)

Happy Housen toiminnan viisivuotisjakson 2009-2013 tavoitteiksi on linjattu perustoiminnan kehittäminen, asiakaskunnan laajentaminen ja asiakasprofiilin monimuotouttaminen, asiakaslähtöisyyden vahvistaminen perustoiminnassa sekä toiminnan monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteina ovat yhteistyön lisääminen ja verkostojen kehittäminen sekä alueellisesti että maakunnallisesti sekä tiedotuksen laajentaminen ja toiminnan ydinosaamisen levittäminen maakuntatasolla. Lähtökohtana on Happy Housen nykyinen toiminta, jota ohjataan tavoitteiden mukaisesti eli varsinaisia uusia hankkeita ei perustoimintaan kehitetä vaan hyödynnetään jo olemassa olevaa mallia ja laajennetaan yhteistyöverkosta. (TVJ ry 2012.) Vuoden 2012 painopistealueita ovat tiedotuksen kehittäminen ja vertaistoiminta. Tiedotuksen kehittäminen on tärkeää, jotta yhä useammat saisivat tietoa Happy Housen toiminnasta ja osallistumismahdollisuuksista. Vertaistoiminnan osalta nähdään tärkeänä aktivoida yhdistyksiä vertaistoimintaan ja pohtia yhteistä tuki-, koulutus- ja muuta toimintaa. (Heino 2011.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tausta

Opinnäytetyöni pohjaksi muodostui tilaajan tarve tutkia ja kehittää Happy House -monitoimikeskuksen toimintaa. Joulukuussa 2011 sain tilaajalta verkostoryhmän muistion, johon oli koottu laajasti erilaisia toiveita ja ajatuksia tutkimuksen sisällöstä. Yhdistyksen hallinto ja yhteistyötahot toivoivat paikan toiminnan vaikuttavuuden tutkimista, mutta se olisi ollut laajuudessaan liian haastava opinnäytetyönä toteutettavaksi vastaantulevien aika- ym. rajojen vuoksi. Vaikuttavuudesta ei myöskään oltu tehty aiempaa tutkimusta ja mittausta, joka olisi nyt ollut toistettavissa. Sulkunen (2005, 57) kirjoittaa arvioinnin suorittamisesta koetai vertailuasemattomassa tilassa ongelmien koskevan tällöin mahdollisen syyn ja vaikutuksen määrittelyä. Vaikuttavuudella tarkoitetaan itse asiassa vaikutuksia ja arviointitutkimus on eräänlainen fiktiivinen päättelytyyli. Robsonin (2000, 86) mukaan arviointien tulokset osoittavat usein epämääräisiä vaikutuksia ja on erittäin vaikeaa osoittaa muutoksen johtuvan itse palvelusta eikä jostain muusta syystä.

Aihepiirin rajaaminen on tärkeää kiinnostavan ja hallittavan tutkimusongelman löytämiseksi (Metsämuuronen 2009, 37). Ensimmäisen tapaamisen yhteydessä tammikuussa 2012, pyysin toimeksiantajaa valitsemaan tärkeimpinä pitämänsä tutkimuskohteet ja päädyimme yhdessä rajaamaan työn käsittelemään asiakkaiden kokemuksia monitoimikeskuksen merkityksestä heidän hyvinvointinsa kannalta. Koin itse hyvin mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi tutkia asiaa juuri asiakkaiden itsensä näkökulmasta. Palveluiden käyttäjillä voi sanoa olevan eniten vaikutusta toiminnan tai palvelun arvioimisessa, usein voi kuitenkin olla vaikeuksia saada heidän ääntään kuuluviin. Ratkaisevaa kuitenkin olisi saada käyttäjät kunnolla osallistumaan. (Robson 2000, 34–35.) Tammikuussa osallistuin myös Happy Housen verkostoryhmän kokoukseen, jossa esittelin itseni ja tutkimusajatukseni.

5.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimustehtävät

Tutkimukseni kyselyjen ja haastattelujen avulla kootun materiaalin tavoitteena on tuottaa sen tilaajalle informaatiota toiminnan merkityksestä kävijöiden hyvinvoinnin kannalta toiminnan kehittämisen ja myös sen jatkuvuuden turvaamisen näkökulmista. Toivon tutkimuksen hyödyttävän monitoimikeskuksen nykyisiä ja tulevia kävijöitä ja tuottavan mahdollisesti uuttakin tietoa, jonka avulla voidaan lisätä heidän osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksiaan sekä hyvinvointiaan.

Tutkimustehtäväni ovat:

1. Minkälaisia osallisuuden kokemuksia asiakkaat ovat saaneet Happy Housen avulla?
2. Minkälainen merkitys vertaistuellalla on asiakkaille?
3. Miten asiakkaat ovat kokeneet Happy Housessa käymisen vaikuttaneen heidän hyvinvointiinsa ja voimaantumiseensa?

5.3 Tutkimuksen kohdejoukkona Happy Housen asiakkaat

Happy Housessa käy päivittäin keskimäärin 30–40 asiakasta. Suurin osa kävijöistä on aikuisia, keski-ikänsä noin 40–60-vuotiaita. Asiakasmääriä seurataan vieraskirjan ja käyttölomakkeiden avulla sekä pyytämällä tilanvuokraajia ilmoittamaan tilaisuuksiinsa osallistuneiden määrä. Vieraskirjamerkintöjen kirjaaminen on vapaaehtoista, joten kaikki kävijät eivät näy tilastoissa. (TVJ ry 2012.) Tutkimukseen osallistui 50 asiakasta. Heistä suurin osa kertoi käyvänsä Happy Housessa kerran viikossa tai useammin, mutta osallistuneiden joukossa oli myös harvemmin käyviä asiakkaita. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli käynyt Happy Housessa jo useita vuosia, osalle se oli uudempi käyntikohde.

Asiakkaiden taustatietoja ei kysytä, vaan jokainen voi kertoa asioistaan oman valintansa mukaan sen verran kuin haluaa, tai olla kertomatta mitään. Happy

Houseen voi tulla ilmoittautumatta ja toimintoihin osallistuminen on vapaaehtoista. Paikka on kaikille avoin, asiakkaalla ei tarvitse olla diagnosoitua sairautta tai vammaa eikä hänen myöskään tarvitse kuulua mihinkään yhdistykseen voidakseen käydä Happy Housessa tai käyttää paikan ohjelma- ja kurssitarjontaa. Monitoimikeskusta voi kukin käyttää haluamallaan ja omiin tarpeisiinsa parhaiten sopivalla tavalla. Kaikki asiakkaat eivät halua osallistua järjestettyyn ohjelmaan, osa tulee Happy Houseen tavatakseen muita ihmisiä tai vain oleskelemaan, lukemaan lehtiä tms. Se on monelle paikka, jonka vuoksi tulee lähdettyä kotoa muiden ihmisten pariin. (TVJ ry 2012.)

5.4 Tutkimusote

Aiheen rajauksen ja lähestymistavan perusteella päädyin ratkaisuun tutkimuksellisesta ja jossain määrin arvioivasta kvalitatiivisesta tutkimusotteesta. Turun ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeen (2010) mukaan tutkimuksellinen opinnäytetyö voi olla tutkimus, kartoitus tai selvitys, jossa kerätyn aineiston avulla haetaan vastausta tutkimustehtävään. Aiheena on ammattikäytäntöjä tukeva asia, jota kuvataan sekä tietoperustan että kerätyn materiaalin avulla ja aineiston keruu- ja analysointimenetelmät ovat laadullisia ja/tai määrällisiä.

Robson (2000, 25) toteaa, että arvioinnin ja tutkimuksen kesken voi olla hyödyllistä päällekkäisyyttä, vaikka arviointi ja tutkimus viittaavatkin suhteellisen erillisiin alueisiin. Selkeä ero tutkimuksen ja arvioinnin välillä on mm. se, että arviointi pitää sisällään ajatuksen arvon määrittämisestä.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen, tähän sisältyy ajatus todellisuuden moninaisuudesta. Kohdetta pyritään tutki- maan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja pikemmin löytää tai paljastaa tosi- asioita kuin osoittaa todeksi jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 2000, 161.) Laadullisella tutkimuksella voidaan Tuomen (2007, 96) mukaan laajasti vaikkakin yksinkertaistaen ajateltuna tarkoittaa kaikkea empiiristä tutkimusta, joka ei ole määrällistä.

Kvalitatiivinen tutkimusote soveltuu tutkimukseen erityisen hyvin esimerkiksi silloin, kun ollaan kiinnostuneempia tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista

kuin niiden yleisluontoisesta jakaantumisesta tai kun kiinnostuksen kohteena ovat tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteet. Vastaavasti kvalitatiivinen tutkimusote on hyvin soveltuva, kun halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi tai joissa läheskään kaikkia vaikuttavia tekijöitä ei voida kontrolloida tai kun halutaan saada tietoa tiettyihin tapauksiin liittyvistä syy–seuraussuhteista, joita ei voida kokeen avulla tutkia. (Syrjälä 1994, 12–13, Metsämuurosen 2009, 220 mukaan.)

5.5 Aineistojen keruumenetelmät

Kaikkein syvimät ja periaatteellisimmat päätökset ennen aineiston keräämistä tehdään Hirsjärven ym. (2010, 123–124) mukaan joko tiedostaen tai tiedostamatta tieteenfilosofisella tasolla. On pohdittava ja valittava miten tutkittavan kohteen ymmärtää (ontologinen kysymys) sekä miten ajattelee saavansa tietoa (epistemologinen kysymys).

Kyselyn valitsin aineistonkeruumenetelmäksi toimeksiantajan toivomuksesta. Kyselylomakkeen laadin yhteistyössä Happy Housen päivätoiminnanohjaajan ja TVJ ry:n kunniapuheenjohtajan kanssa. Yhteistyö tilaajan kanssa oli aktiivista ja koin sen erittäin hyödylliseksi toiminnassani tarvitsemani tiedon ja tuen kannalta. Pelkästään omiin resursseihin luottamalla ei tämänkaltaista työtä voisi tehdä (Robson 2000, 31). Kyselytutkimuksella on Hirsjärven ym. (2009, 195–197) mukaan mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto, sen avulla tutkimukseen voidaan saada mukaan paljon henkilöitä ja kysyä useita asioita. Tuomi (2007, 142) toteaa kuitenkin, että laadullisessa tutkimuksessa osallistuvien määrä ei ole olennainen kysymys, koska laadullisten tutkimusten tieteellisyys määritellään eri tavalla kuin määrällisissä tutkimuksissa, eikä niissä tavoitella yleistämistä tai edustavuutta.

Halusin asiakkaiden oman äänen tulevan vastauksissa esiin, joten laadimme kyselylomakkeisiin pelkästään avoimia kysymyksiä, joihin he voisivat omin sanoin ilmaista ajatuksiaan ja mielipiteitään. Kyselyn toteuttamisen tällä tavalla avoimilla kysymyksillä, kontrolloituna ja informoituna kyselynä, voi ajatella ole-

van lähellä lomakehaastattelua. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden kertoa mitä hänellä todella on mielessään, eivätkä kahlitse valmiiksi rakennettuihin vastausvaihtoehtoihin (Hirsjärvi ym. 2009, 201).

Kyselylomakkeiden laadinta on suunniteltava hyvin huolellisesti ja huomioitava useita seikkoja, kuten että kysymysten on oltava selviä ja mahdollisimman yksiselitteisiä, kaksoismerkityksisiä kysymyksiä pitää välttää, lisäksi lyhyet, spesifiset kysymykset ovat parempia kuin pitkät ja yleiset kysymykset. Kysymysten määrä ja järjestys lomakkeessa sekä sanojen valinta on myös otettava huomioon. (Hirsjärvi ym. 2009, 202–203.)

Pyrimme laatimaan kysymykset mahdollisimman selkeiksi ja kuitenkin sellaisiksi, että niihin voisi vastata monisanaisesti eikä ainoastaan ”kyllä” tai ”ei”- vastauksin. Lomakkeen alkuun sijoitimme helpommat kysymykset kuten ”Kuinka pitkään olet käynyt Happy Housessa?” ja lomakkeen loppupäähän vuorovaikutusta käsitteleviä kysymyksiä, kuten ”Minkälaista tukea tai apua olet saanut muilta kävijöiltä Happy Housessa?” sekä enemmän pohdintaa vaativia kysymyksiä, kuten ”Mitä muuta merkitystä koet Happy Housessa käymisellä olevan hyvinvointisi kannalta?” Joihinkin kysymyksiin annoimme valmiiksi vastausesimerkkejä, esimerkiksi ”Mikä on sinulle Happy Housessa tärkeintä (esim. ohjelma, kahvila, ihmiset, kurssit, esteettömyys, ilmapiiri)?” Pidimme esimerkkien antamista tarpeellisena vastaamisen helpottumisen ja vastausten saamisen kannalta vaikka ne saattaisivatkin jossain määrin vaikuttaa tuloksiin. Halusimme myös auttaa vastaajia ymmärtämään kysymyksen mahdollisimman laajasti. Aiemmin toteutetut asiakaskyselyt antoivat pohjaa kysymysten suunnittelulle, mitä ja miten asioita kannattaisi kysyä. Osalla kysymyksistä ei ole tutkimustehtävien kannalta informaatioarvoa, vaan ne on laadittu ja liitetty kyselylomakkeeseen tilaajan toivomuksesta. Näitä ovat kysymykset 1.–3. eli ”Kuinka usein käyt Happy Housessa?”, ”Kuinka pitkään olet käynyt Happy Housessa?” ja ”Miten olet saanut tietoa Happy Housesta?”

Lomakkeen väriksi valitsin keltaisen, sillä mustan tekstin keltaisella pohjalla on todettu olevan heikommin näkeville helppolukuisempi. Fontiksi valitsin samasta syystä Arialin 14 pt. Ennen varsinaista kyselyä lähetin kyselylomakkeen Happy

Housen verkostoryhmän jäsenille heidän arvioitavakseen. Pyysin ryhmän jäseniltä kysymyksistä kommentteja ja mahdollisia korjausehdotuksia. Mäkinen (2006, 93) toteaa, että tutkija helposti sokeutuu omaan kyselylomakkeeseensa, joten kriittinen tarkastelu auttaa havaitsemaan selvät virheet. Verkostoryhmän jäsenistä kaksi vastasi itse kyselyyn kokeilumielessä ja he olivat kysymyksiin tyytyväisiä sellaisinaan. Näitä koekyselyjä ei käytetty varsinaisen kyselyaineiston osana.

Suoritin suuntaavien opintojen harjoittelujakson Happy Housessa kahdessa osassa, keväällä 23.–8.6. ja syksyllä 3.–21.9.2012. Harjoittelun aikana keräsin tutkimusaineistot eli kyselyn ja haastattelut (haastatteluista lisää edempänä). Toteutin kyselyt monitoimikeskuksessa jaettavien kyselylomakkeiden avulla, kontrolloituna ja informoituna kyselynä. Kerroin asiakkaille ennen lomakkeiden esille jättämistä kyselyn sisällöstä, tutkimuksen tarkoituksesta ja sen luottamuksellisuudesta sekä vastasin heidän kysymyksiinsä aiheesta tarpeen mukaan koko aineistonkeruun ajan. Kyselylomakkeet olivat asiakkaiden täytettävänä tietyn ajanjakson, 2.–16.5. Asiakkaat saivat vastata niihin anonyymisti joko paikan päällä tai kotonaan ja palauttaa Happy Houseen palautuslaatikkoon. Täytettyjä lomakkeita palautettiin 50 kappaletta.

Kyselyyn vastanneiden määrä oli hieman suurempi kuin Happy Housessa aiemmin tehtyihin asiakaskyselyihin. Uutta kyselyn suhteen oli se, että asiakkaat vastasivat runsassanaisesti avoimiin kysymyksiin ja toivat ajatuksiaan rohkeasti esille. Kyselyn vastaukset tuottivat riittävän määrän tekstiä sisällönanalyysilla analysoitavaksi.

Kyselyn tulokset saatuaani pohdin vastauksista esiin nousevia asioita, löytyisikö niistä jotain, mitä olisi tarkoituksenmukaista tutkia lisää haastattelun keinoin. Päädyin syventämään yksilö- ja teemahaastattelun avulla lisää tietoa vertaistuesta eli pyytämään haastateltaviksi asiakkaita, jotka olivat kyselyssä vastanneet saaneensa vertaistukea toisilta kävijöiltä tai antavansa sitä itse toisille.

Teemahaastattelussa aihepiiri on määrätty etukäteen ja kaikki teema-alueet käydään läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus saattavat vaihdella. Haastattelijal-

la on asioista jonkinlainen tukilista, mutta ei valmiita kysymyksiä. Teemahaastattelu on muodoltaan sen verran avoin, että haastateltava pääsee puhumaan halutessaan varsin vapaamuotoisesti ja se mahdollistaa strukturoitua haastattelua laajemmat mahdollisuudet haastateltavan omien, yksilöllisten tulkintojen esittämiseen. (Hirsjärvi, ym. 2009, 208; Eskola & Suoranta 2008, 86–88.) Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 34) ja Metsämuurosen (2009, 247) mukaan teema- eli puolistrukturoitu haastattelu sopii hyvin tilanteisiin, joissa kohteena ovat arat aiheet ja joissa halutaan selvittää motiiveja tai heikosti tiedostettuja asioita kuten arvostuksia, ihanteita ja perusteluja. Kysymyksillä on haastattelun toteutuksessa tärkeä osuus, kysymysten avulla haastatteliija ohjaa tilannetta. Haastateltavat saattavat olla hyvin herkkiä sille, miten asia heille esitetään, haastattelijan olisi löydettävä sopiva kielellisen ilmaisun taso. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 103.)

Kerroin haastattelujen luottamuksellisuudesta jo tiedotteessa, jonka olin jättänyt monitoimikeskukseen asiakkaiden nähtäväksi noin viikkoa ennen aiottua haastatteluajankohtaa. Tiedotteessa kiitin kyselyyn vastanneita ja pyysin vapaaehtoisia haastateltavia ilmoittautumaan minulle tiettyyn päivämäärään eli 1.6. mennessä. Ilmoitin tekeväni haastattelut 30.5.–7.6. välisenä aikana ja tarvitsevani haastateltaviksi noin 5 henkilöä, jotka olivat vastanneet kyselyssä joko saaneensa tai antaneensa vertaistukea.

Laadin teemahaastattelurunkoon melko strukturoidut kysymykset itseni ja haastateltavien avuksi haastattelutilanteeseen. Ilmoittautumispäivämäärään mennessä minuun oli ottanut yhteyttä ainoastaan yksi haastatteluun suostuva henkilö, seuraavalla viikolla ilmoittautui toinen.

Toteutin haastattelut 30.5. ja 5.6. Happy Housen neuvotteluhuoneessa. Kerroin haastattelutilanteiden alussa haastateltaville haastattelun kulusta, kertosin sen luottamuksellisuutta ja annoin haastateltavien tutustua kysymyksiin, teema oli heidän tiedossaan jo aiemmin tiedotteesta luetun perusteella. Kerroin heidän voivan halutessaan puhua aiheesta myös vapaasti eli kysymysten järjestystä ei olisi tarpeen välttämättä noudattaa.

Tallensin haastattelut digitaalisella tallentimella haastateltavien suostumuksella. Kumpaankin haastatteluun varasin aikaa tunnin, tästä ajasta varsinaisen tallennetun haastattelun osuus oli puoli tuntia. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 93) mukaan hyväksi todettu tapa nauhurin käytön suhteen on, että haastattelija toimii ikään kuin se kuuluisi luontevasti asiaan, suostumisasiasta on turha tehdä haastateltavalle merkittävää valintatapahtumaa. Jäljelle jäänyt aika kului haastateltavien tunnelmien ja ajatusten purkamiseen. Haastattelijan rooliin kuuluu mm. kiinnostuksen ja luottamuksellisuuden osoittaminen sekä puolueettomuus ja kommunikaation helpottaminen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 96–97). Haastattelujen aikana ohjasin haastateltavien puhetta teeman suuntaan kysymysten avulla, mutta annoin heidän myös puhua vapaasti.

Mietin vaihtoehtoa jättää haastatteluilla keräämäni aineisto pois tutkimuksesta haastateltavien vähäisen määrän vuoksi. Mutta vaikka kertynyttä materiaalia oli määrällisesti vähän, oli asia kuitenkin tärkeää ja merkityksellistä, joten päätin jättää haastatteluaineiston tutkimuksen osaksi.

5.6 Aineistojen analysointi

Hirsjärven ym. (2010, 221) mukaan kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksessa tärkeä ydinvaihe. Analyysivaiheessa selviää, minkälaisia vastauksia tutkimusongelmiin saa. Opinnäytetyöni aineistojen eli haastattelujen sisällön ja kyselylomakkeiden vastausten analysointitapa on sisällönanalyysi. Muodoltaan analyysi on teoriaohjaava. Teoriaohjaavassa analyysissä on teoreettisia kytkentöjä, mutta se ei pohjaudu suoraan teoriaan. Teoria voi myös toimia apuna analyysissä. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä, selkeässä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajarvi 2009, 96, 103, 108). Grönforsin (1985, 161) mukaan sisällönanalyysillä voi kerätyn aineiston järjestää johtopäätösten tekoa varten mutta pelkästään sen avulla ei kuitenkaan voi johtopäätöksiä tehdä, vaan lopullinen pohdinta tapahtuu tutkijan oman ajattelun keinoin. Laadullisen aineiston käsittely on sekä analyysia että synteesiä. Analyysissä aineistoa eritellään

ja luokitellaan, synteessissä pyritään esittämään tutkittava asia uudessa perspektiivissä, luomaan siitä kokonaiskuva. Pyrkimyksenä on päätyä onnistuneisiin tulkintoihin. Joskus tulosten esittäminen saattaa jäädä analyysin vaiheeseen, jolloin tulkinnan osuus jää vähäiseksi eikä ilmiötä ole saatettu synteessin tasolle, jossa ilmiö tulisi ymmärretyksi syvällisemmin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 143–144.)

Kyselyaineiston kävin ensin läpi lukemalla vastaukset ja numeroimalla kyselylomakkeet. Tämän jälkeen listasin kaikki vastaukset kysymyksittäin numeroiden ne lomakkeiden mukaan. Luin vastaukset useaan kertaan ja koodasin ne eri värien avulla jäsentääkseni aineiston ilmauksien pelkistämistä varten. Pelkistetyt ilmaukset luin jälleen useaan kertaan ja ryhmittelin ne samankaltaisuuden perusteella alaluokiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–94.)

Keräämäni haastatteluaineiston litteroin kokonaan sanasta sanaan. Litteroitua tekstiä kertyi yhteensä kahdeksan A4 sivua kirjoitettuna fontilla Arial 11 pt ja rivivälillä 1.0. Litteroitu aineisto tulee lukea useaan kertaan, jotta siitä nousisi esiin erilaisia ajatuksia ja kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 138, 143). Luetuani tekstin perusteellisesti tein muistiinpanoja ja poimin aineistosta alleviivamalla vastauksia kysymyksiini. Muodostettuani näistä alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia, listasin pelkistetyt ilmaukset, yhdistelin niitä ja muodostin niistä alaluokkia. Alaluokista muodostin yläluokat ja yläluokista yhdistävän käsitteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117–118.)

Alaluokat: - Sosiaalisten kontaktien muodostuminen

- Vuorovaikutuksellinen auttaminen

Yläluokka: Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen

Alaluokat: - Molemminpuolinen hyötyminen vertaistuesta

- Avun saaminen vaikeuksien käsittelemiseen

Yläluokka: Avun saaminen ja antaminen

Yhdistävä käsite: Vertaistuesta saatavan avun molemminpuolisuus

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta

Tähän tutkimustehtävään hain vastauksia usealla eri kysymyksellä. Kysyin vaikutinta Happy Housessa käymisen aloittamiselle, Happy Housen tärkeintä antia ja mitä vastaaja haluaisi paikassa kehitettävän, ajatuksia henkilökunnan toiminnasta sekä Happy Housessa saaduista tiedoista ja siellä opituista taidoista. Analyysin perusteella löysin vastauksista seuraavat alaluokat: Toiminnan tarve, sosiaalisen kanssakäymisen tarve, tiedon saaminen, uudet taidot, esteettömyys ja henkilökunnan toiminta.

Toiminnan ja sosiaalisten kontaktien tarve olivat olleet kyselyn vastaajille tärkeimmät vaikuttimet Happy Housessa käymisen aloittamiselle. Osa vastaajista oli tutustunut paikkaan hoitavan- tms. tahon ohjaamana. Osalla motiivina oli ollut uteliaisuus ja kiinnostus paikkaa kohtaan.

Sain arkeen ohjelmaa. (5)

Halu tavata muita ihmisiä. (23)

Suurin osa vastanneista piti Happy Housessa tärkeimpänä asiana muita ihmisiä. Paikan ohjelma- ja kurssitarjonta koettiin seuraavaksi tärkeimmäksi ja sitä toivottiin eri muodoissa ja myös iltaisin lisää. Tietokoneiden käytön mahdollisuus koettiin tärkeäksi. Kahvila mainittiin myös tärkeänä asiana ja sen tarjontaa toivottiin lisättävän. Aukioloaikaa toivottiin pidennettävän ja mainontaa lisättävän.

Lisää päivän kestäviä retkiä. (19)

Enempi mainontaa, esim. että heillä on tietokoneet käytössä (40)

Esteettömyys tuli esille yhtenä tärkeimmistä asioista ja vastauksista ilmeni, että paikka koetaan esteettömäksi monin eri tavoin. Paikan keskeinen sijainti mainittiin hyvänä asiana.

Seinät ja katto, esteetön ilmapiiriä myöden (helppo tulla). (13)

Happy Housen ilmapiiri mainittiin yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä. Suvaitsevaisuus ja toiminnan vapaaehtoisuus koettiin hyvin merkityksellisiksi asioiksi.

Vapaus olla. (28)

Kaikki vapaaehtoisista, mitään ei ole pakko, jos ei tunnu siltä. (43)

Suurin osa vastaajista oli erittäin tyytyväisiä henkilökunnan toimintaan, yksi vastaaja kertoi olevansa kohtalaisen tyytyväinen. Henkilökunnan tapa kohdata asiakkaita sai paljon kiittäviä kommentteja.

Henkilökunta on ystävällistä ja auttavaista. Kaikki asiakkaat ovat samalla viivalla. Ei ole suosikkeja. (43)

He tuovat auringon päivääni. (18)

Ok, motivoivat ihmisiä monissa asioissa. (7)

Tilojen toimivuuteen oli suurin osa vastaajista tyytyväisiä, esille tuli kuitenkin myös toiveita suuremmasta tilasta ja erillisestä kabinettitilasta.

Avoin tila, kahvila sopiva tapaamisten järjestämiseksi. (10)

Olisi ehkä tarkoituksenmukaisempaa jos olisi pienempiä "looseja". Joskus tuntuu vähän sekavalta. (42)

Pyörätuolille hyvä liikkuvuus, hyvä ilmastointi ja valoisuus (6)

Suurin osa vastaajista kertoi saaneensa Happy Housessa tietoa erilaisista asioista; yhdistyksistä ja niiden toiminnasta, esteettömyys- ja turvallisuusasioista, sairauksiin, sosiaaliturvaan, tietotekniikkaan, harrastuksiin ja liikuntaan liittyvistä asioista sekä erilaisista tapahtumista. Yhdistysten järjestämät luennot koettiin tiedon lisääjinä tärkeiksi ja niitä toivottiin lisää.

Joistain tapahtumista, erityisesti esteettömistä liikuntamahdollisuuksista. (13)

Hoitotuesta, tietokoneista (11)

Uusia taitoja oli oppinut niinkään suurin osa vastaajista. Vastauksissa mainittiin tietotekniikkaan, kädentaitoihin, ruoan laittoon ja liikuntaan liittyviä taitoja sekä sosiaalisia taitoja kuten keskustelutaitoa, ilmaisutaitoa sekä toisten tukemista vertaistuen keinoin. Näyttelyt ja niiden järjestämisen mahdollisuus olivat tuottaneet iloa sekä onnistumisen ja itsearvostuksen tunnetta. Erilaisiin ihmisiin tutustumisen kautta oli opittu suvaitsevaisuutta ja avarakatseisuutta.

Tulemaan toimeen ihmisten kanssa. (43)

Olen oppinut erilaisuuden hyväksymistä. (44)

Ilmaisutaidon kurssi antoi eväitä itsensä ilmaisuun. (10)

Happy House koetaan tärkeänä kokoontumispaikkana järjestöille.

Mielestäni tämä paikka ja toiminta on erittäin tärkeää ja tarpeellista, Tasa-arvon paikka vammaiset, terveet, sairaat, Yhdistysten kokoontumispaikka (49)

Järjestimme yhdistyksemme näyttelyn ja siitä seurauksena olen toiminut vapaaehtoisena myös täällä. (44)

6.2 Vertaistuen merkitys asiakkaiden kokemana

Kyselylomakkeen kysymyksillä hain tietoa, ovatko asiakkaat saaneet vertaistukea tai antaneet sitä toisille asiakkaille Happy Housessa. Käsite vertaistuki oli kysymykseen muotoiltu avun tai tuen saamiseksi sillä ajatuksella, että näin olisi ehkä mahdollista saada enemmän vastauksia, vertaistuen käsite olisi saattanut olla osalle vastaajista vieraampi. Kysyin myös, ovatko vastaajat saaneet Happy Housessa uusia ystäviä tai tuttavuuksia. Alaluokat olivat vertaistuen saaminen, vertaistuen antaminen ja sosiaaliset kontaktit.

Kyselyyn vastaajista suurin osa oli saanut apua tai tukea muilta kävijöiltä. Tuki tai apu oli ollut sosiaalista, emotionaalista, kognitiivista tai käytännöllistä. Suurin osa oli myös antanut vastaavanlaista apua tai tukea toisille.

Oman sairauteni kohdalla vertaistukea voi antaa kaikki ja apua saa varmasti, jos vain pyytää. (26)

Kaikilta ihmisiltä oppii jotakin. (24)

Vastaajista suurin osa oli saanut Happy Housessa uusia ystäviä tai tuttavlia. Osa vastaajista ei ollut saanut uusia ystäviä tai tuttavlia, mutta oli tavannut siellä ystäviään kahden kesken tai tutussa porukassa.

Uusia tuttuja kyllä, mukavia ihmisiä. Laajentanut elämäkuvaa. (49)

Tosi paljon, joka vaikuttaa myös mielenterveyteen. (6)

Haastateltavilta kysyin, minkälaista vertaistukea he olivat saaneet tai antaneet toisille ja lisäksi kysyin määritelmää vertaistuelle, minkälaiseksi he vertaistuen käsittävät. Alaluokat täydentyivät saadun ja annetun vertaistuen laadulla ja vertaistuen määrittelyllä.

Haastateltavien mukaan avoimia ja luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita oli syntynyt vähitellen heidän tutustuttuaan ihmisiin Happy Housessa. Heidän kokemuksensa vertaistuen saamisesta ja antamisesta käsitti yhdessäoloa, keskusteluja, toisten kuuntelemista, auttamista erilaisissa konkreettisissa asioissa sekä tietojen, neuvojen ja mielipiteiden jakamista. Yhtenä määritelmänä vertaistuelle mainittiin lähimmäisenrakkkaus. Vertaistuen myötä oli syntynyt uusien tuttavuuksien lisäksi ystävyysuhteita. Uusien sosiaalisten kontaktien muodostuminen vertaistuen myötä koettiin merkitykselliseksi ja se oli antanut rohkeutta tutustua edelleen uusiin ihmisiin.

Vertaistuesta oli toiselle haastateltavalle ollut apua oman sairauden hyväksymisessä ja vaikeuksien käsittelemisessä, toinen haastateltava ei ollut kokenut saaneensa vertaistuesta varsinaista apua sairauteensa tms. liittyvissä asioissa, mutta hänkin oli kokenut sen vaikuttaneen yleisesti myönteisellä tavalla hyvinvointiinsa. Myönteisten näkökulmien esiin tuominen ja toisen rohkaiseminen vaikeassa tilanteessa koettiin haasteelliseksi, mutta hyvin tarpeelliseksi.

Vertaistuesta koettiin olevan molemminpuolista hyötyä. Haastateltavat kokivat vertaistukea jaettuaan olleensa sekä auttajia että autettuja. Hyvän palautteen

saaminen vertaistuen jakamisesta toisille koettiin palkitsevaksi ja vertaistuellalla koettiin olevan voimaannuttava vaikutus sekä sen antajaan että saajaan. Asiakkaiden kokemukset vertaistuesta voikin kiteyttää vuorovaikutukselliseen kohtaamiseen ja avun saamiseen molemminpuolisesti.

6.3 Asiakkaiden kokemukset Happy Housessa käymisen vaikutuksista heidän hyvinvointiinsa ja voimaantumiseensa

Tähän tutkimustehtävään hain vastauksia kysymyksillä Happy Housen vaikutuksesta liikkumisen määrän lisääntymiseen ja Happy Housen merkityksestä asiakkaalle. Kysymyksiin: ”Mitä muuta merkitystä koet Happy Housessa käymisellä olevan hyvinvointisi kannalta?” ja ”Mitä muuta haluat sanoa?” toivoin saavani avoimia ja monipuolisia vastauksia, jotka mahdollisesti toisivat esiin sellaisiakin näkökulmia, joita ei vielä ollut tullut aikaisempien kysymysten kohdalla esille. Vastauksista löytyivät alaluokat: Sosiaaliset kontaktit, toiminnan antama sisältö, vaikutus mielialaan, liikkumisen lisääntyminen ja paikan merkitys.

Sosiaalinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus erilaisten ihmisten kanssa nousi aineistoista esiin hyvin voimakkaasti hyvinvointia lisänneenä tekijänä. Yhteisöllisyyden vaikutukset näkyvät voimaantumisena.

Tapaa tuttuja, saa eril. kokemuksia. (19)

Tunti viikossa ihanien ihmisten kanssa tekee hyvää mielelle. (9)

Vastaajista suurin osa kertoi liikkumisensa lisääntyneen Happy Housessa käymisen myötä. Osa vastaajista tarkoitti sillä ylipäätään kotoa liikkeelle lähtemistä ja kysymystä laatiessamme olimme tähän tietoisesti pyrkineetkin.

Tulee lähdettyä liikkeelle, on paikka mihin mennä. (42)

Happy Houseen tulee lähdettyä varta vasten. (2)

Happy House nostaa miehen sohvalta. (5)

Harrastusmahdollisuuksien lisääntyminen ja toiminnan tuoma vaihtelu olivat tuottaneet asiakkaille hyvinvoinnin kokemuksia. Paikka oli tuonut elämään sisältöä.

Olen iloinen kun Happy Housessa on iltapäivisin kursseja. (48)

Antaa lisää sisältöä elämään. (12)

Vastaajat kokivat Happy Housessa käymisellä olleen monenlaisia myönteisiä vaikutuksia mielialaansa. Happy Housen koettiin olevan virkistävä, rauhoittava ja hyvää mieltä tuottava paikka. Erilaisiin ihmisiin tutustuminen oli lisännyt suhteellisuudentajua ja antanut uutta näkökulmaa omiin asioihin.

Happy Housessa käymisellä on positiivinen vaikutus hyvinvointiini, saan rauhallisesta ja tasapainoisesta ilmapiiristä hyvää mieltä itselleni. (30)

On nähnyt eri tavoin vammaisia ihmisiä, olen oppinut suhteellisuudentajua, itselläni on asiat kuitenkin suhteellisen hyvin. (2)

Rauhoittava paikka (24)

On paikka, johon voi tulla hyväksyttynä vaikka olisi huono päivä, esim. oikeiden sanojen löytäminen olisi vaikeaa. (49)

Happy House makes you happy (7)

Suurin osa vastaajista piti Happy Housea itselleen tärkeänä tai erittäin tärkeänä paikkana. Paikalla oli asiakkaille erilaisia merkityksiä, toiset kokivat sen tärkeäksi sosiaalisen kanssakäymisen ja vertaisten tapaamisen vuoksi, toiset harrastusten. Useille se oli merkityksellinen monesta eri syystä.

Happy Housen olemassaolon koen tärkeäksi itsellenikin, vaikka käyn siellä kohtalaisen harvoin. Sen olemassaolo on tärkeä kaikille ihmisille sekä vammaisille että vammattomille ("terveille"). (30)

Työttömänä ollessa on ollut tärkeätä, että on ollut paikka minne mennä, saanut käyttää tietokonetta ilmaiseksi. (2)

Hyvin tärkeä kokoontumispaikka kaikille, missä nämä kaikki ihmiset muuten voisivat tavata toisiaan! (24)

Odotan aina kun viikonloppu menee ohi. (6)

Jonkinasteinen epävarmuus toiminnan jatkumisen suhteen oli usean vastaajan mielessä.

Toivottavasti rahoitus jatkuu Happy Housen toiminnalle. (40)

Happy Housen tulee saada jäädä pysyvästi toimintaan. (33)

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Luotettavuuden kriteereistä tärkein laadullisessa tutkimuksessa on tutkija itse ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia (Eskola & Suoranta 2008, 210). Laadullisessa tutkimuksessa ydinasioita ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Validius merkitsee yhteensopivuutta kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten ja tulkintojen välillä. (Janesick 2000, 393, ks. Hirsjärvi ym. 2010, 232.)

Luotettavuuden arviointia tehdään jatkuvasti suhteessa teoriaan, analyysitaapaan, aineiston ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan ja johtopäätöksiin saakka. Jokainen laadullisella tutkimusmenetelmällä tehty tutkimus on ainutkertainen kokonaisuus, joten tutkimuksen toistaminen ei käytännössä onnistu sellaisenaan. (Vilkkä 2005, 159.) Tutkimuksen luotettavuutta lisää Hirsjärven ym. (2010, 232) mukaan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisen kaikista vaiheista. Pyrin tutkimusta tehdessäni myös arvioimaan kriittisesti prosessin kaikkia vaiheita ja olemaan mahdollisimman huolellinen eri vaiheiden toteutuksessa. Pyrin valitsemaan luotettavaa ja monipuolista lähdemateriaalia, harkitsemaan tarkasti käyttämiäni menetelmiä, toteuttamaan aineistonkeruun jokaisen vaiheen harkitusti ja tarkkaan arvioiden, analysoimaan aineistot huolellisesti sekä tarkastelemaan ja tulkitsemaan tuloksia totuudenmukaisesti ja objektiivisesti.

Haastattelussa, jossa ollaan suorassa kontaktissa tutkittaviin, on erityisen tärkeää pohtia eettisiä ongelmia, kuten seurauksia, luottamuksellisuutta ja yksityisyyttä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 19–20, 103). Tutkittaville on myös annettava riittävästi tietoa tutkimuksesta ja sen tavoitteista sekä korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta (Eskola & Suoranta 2008, 56). Vapaaehtoisia haastateltavia ilmaantui haastatteluihini kovin vähän, mutta en siitä huolimatta halunnut alkaa suostutella asiakkaita. Suostuttelua ja motivointia ei Eskolan ja Suorannan (2008, 92) mukaan voi pitää eettisenä toimintana. Suostuttelemalla saatua lu-

pausta haastatteluun ei voi myöskään pitää hyvänä lähtökohtana haastattelun antoisuutta ajatellen (Tolkki–Nikkonen 1985, 104 ks. Eskola & Suoranta 2008, 92). Haastateltavien vähäistä määrää selittää osaltaan se, että asia oli Happy Housen asiakkaille uusi, haastatteluja ei oltu paikassa aikaisemmin tehty. Päivätoiminnan ohjaajan mukaan monet asiakkaat tarvitsevat uusien asioiden ja ajatusten omaksumiseen runsaasti aikaa ja totuttautumista.

Luottamuksellisuuden suhteen on muistettava, että pelkkä lupaus luottamuksellisuudesta tutkimusaineiston käsittelyssä on riittämätön. Sen lisäksi tutkittaville on selvitettävä yksityiskohtaisesti, kuinka luottamuksellisuus käytännössä taa-taan. (Mäkinen 2006, 116.) Kerroin tutkimuksen luottamuksellisuudesta sekä tiedotteen välityksellä että suoraan asiakkaille ennen kyselyn aloittamisen ajan-kohtaa. Annoin informaatiota tutkimuksesta ja siihen liittyvistä seikoista moni-puolisesti aina, kun ihmiset siitä kysyivät ja/tai ottivat lomakkeen täytettäväk-seen.

Tutkimusetiikan perusteisiin kuuluu tutkittavien henkilöllisyyden salaaminen hei-dän sitä halutessaan. Anonymiteetin säilyttämisellä on myös tutkimuksen kan-nalta selkeitä etuja. Kun anonymiteetti suojaa tutkittavia henkilöitä, voi tutkija käsitellä arkojakin asioita tarvitsematta pelätä haittojen aiheuttamista tutkittavil-le. Anonymiteetti rohkaisee tutkittavia puhumaan suoraan ja rehellisesti ja tämä helpottaa tietojen keräämistä. (Mäkinen 2006, 114.) En liittänyt tulososaan suo-ria sitaatteja haastatteluista siitä syystä, että tutkimuksen luottamuksellisuus olisi silloin kärsinyt. Haastateltavia oli vain kaksi henkilöä ja heidän henkilöllisyy-tensä olisi sitaattien myötä todennäköisesti paljastunut ainakin osalle Happy Housen asiakkaista. Kyselyn osalta tilanne oli erilainen vastaajien määrän vuoksi, sillä 50:n vastaajan joukosta eivät yksittäiset vastaukset erotu kovin hel-posti.

Pyrin noudattamaan tutkimuksen teossa hyvää menettelytapaa myös vaitiolon ja salassapidon, aineiston säilyttämisen ja hävittämisen, tutkimuksen raportoin-nin, tekijänoikeuksien ja lainausten suhteen. Suoraan ihmisiltä kerättyjen aineis-tojen osalta vaitiolovelvollisuus tarkoittaa sitä, että tutkittavista ei saa ulkopuoli-sille kertoa mitään. Tutkija ei saa luovuttaa tietojaan mihinkään muuhun kuin

tutkimuksen tarkoitukseen, ei edes hyväntahtoisen puuttumisen nimissä. (Kuula 2006, 92.) Vaitiolovelvollisuussitoumuksen allekirjoitin Happy Housessa jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Erillisiä tutkimuslupia en tarvinnut työni tekemiseen.

Happy Houseen ei ole aikaisemmin tehty opinnäytetöitä tai muita tutkimuksia. Asiakaspalautetta on kuitenkin kerätty useana vuonna kyselyn muodossa. Aikaisempiin asiakaskyselyihin verrattuna vastaajien määrä oli oman kyselyni osalta jonkin verran suurempi. Enemmänkin eroa aikaisempiin kyselyihin tuli esille asiakkaiden avoimuudessa ja kirjallisessa tuottamisessa. Tähän vaikuttivat tietysti erilaiset kysymykset sekä se, ettei tällä kertaa ollut lainkaan mahdollisuutta vastata ”rasti ruutuun”, vaan kaikki kysymykset olivat avoimia. Kirjallinen ilmaisu vaatii erilaista panostusta, varsinkin silloin jos omien ajatusten esiintuominen on muutenkin haasteellista. Puolueeton asemani opiskelijana saattoi osaltaan vaikuttaa tuloksiin ja niiden luotettavuuteen, sillä asiakkaiden oli näin ollen mahdollisesti helpompi vastata kysymyksiin rohkeammin ja avoimemmin kuin henkilökunnan toteuttamiin kyselyihin. Tuloksissa korostuu myönteisyys, kielteisiä asenteita tai tyytymättömyyttä todella ilmeni vastauksissa hyvin vähän, vastausten runsaasta annista huolimatta. Tulosten tarkastelussa näkyvät tietysti myös omat tulkintani objektiivisuuteen pyrkimisestä huolimatta.

Asiakkaiden panostus tutkimukseen osallistumisessa oli merkittävä. Haastatteluihin osallistujien määrä oli vähäinen, mutta heidän antinsa tutkimukselle silti merkittävä. Ihmisten avautuminen asioistaan, kokemuksistaan ja mielipiteistään ei koskaan voi olla vähäpätöistä, varsinkaan heidän oman hyvinvointinsa ollessa tutkimuksen kohteena. Ilman asiakkaiden osuutta ja heidän mielenkiintoaan tutkimusta kohtaan, tutkimuksella tai sen tuloksilla ei olisi ollut juurikaan merkitystä, toisin sanoen tutkimus ei olisi onnistunut. Paikka on asiakkaille hyvin tärkeä ja heillä on tarve osallistua sen kehittämiseen ja varsinkin sen jatkuvuuden turvaamiseen.

7.2 Tutkimustulosten yhteenveto

Toiminnan ja sosiaalisten kontaktien tarve olivat olleet tutkimukseen osallistuneille asiakkaille tärkeimmät vaikuttimet Happy Housessa käymisen aloittamiselle. Toiset ihmiset ja ohjelmatarjonta koettiin paikan tärkeimmäksi anniksi. Mukanaolon ja yhteisöön kuulumisen tunne sekä harrastusten lisääntyminen ja toiminnan tuoma sisältö olivat lisänneet Happy Housen asiakkaiden osallisuuden ja hyvinvoinnin kokemuksia. Vammaisuus, pitkäaikaissairaus ja/tai palkkatyön puuttuminen lisäävät tarvetta harrastuksille ja niiden kautta muodostuvalle sosiaaliselle kanssakäymiselle. Vapaa-ajan aktiviteetit johtavat itsearvostuksen, merkityksellisen tekemisen ja sosiaalisen kyvykkyyden tunteiden syntymiseen. (Eriksson 2008, 77, 95.) Sosiaalinen osallisuus yleisenä periaatteena ja tavoitteena merkitsee yksilöllisyyden ja erilaisuuden hyväksymistä. Sosiaalisella osallisuudella viitataan aktiivisen osallistumisen mahdollisuuteen ja yhteisön kehittymiseen siten, että yhteisön jäsenistä tulee aktiivisia ja keskenään tasavertaisia. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 138–139.)

Esteettömyys on yksi tärkeimmistä Happy Housen toiminnan tavoitteista ja lähtökohdista. Se on otettu huomioon tiloissa ja varustelussa sekä toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, myös paikan sijainti on hyvä ja keskeinen. Palvelun saavutettavuus onkin esteettömyyden ja osallisuuden tavoittamisen kannalta olennainen seikka. Esteettömyyttä ja kaikille avoimuutta voidaan pitää paikan toiminnan johtoajatuksena. Happy Housen tilojen toimivuuteen oltiin kyselyn perusteella pääsääntöisesti tyytyväisiä. Toiminnassa on fyysisten toimintakyvyn esteiden lisäksi huomioitu psyykkiset ja sosiaaliset rajoitteet toimintakyvyssä. Ilmapiirillä on osallisuuden ja esteettömyyden toteutumisen kannalta suuri merkitys. Suvaitseva ilmapiiri, jossa jokainen saa olla oma itsensä ja jossa on vapaus osallistua tai olla osallistumatta toimintoihin oman halun ja toimintakyvyn mukaan, mainittiin paikan vahvuudeksi ja yhdeksi kaikkein tärkeimmistä asioista.

Henkilökunnan toimintaan ja tapaan kohdata asiakkaat, oltiin tyytyväisiä. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja tasa-arvo ovat Happy Housen toiminnassa tärkeitä arvoja. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ilmenee kaiken toiminnan ja siihen osallistumisen sekä ylipäätään käymisen vapaaehtoisuutena. Luottamuksellisuus ja oikeus yksityisyyteen pyritään takaamaan asiakassuhteissa kaikin tavoin ja asiakkaita kohdellaan tasavertaisesti. Asiakkaiden asioihin ei puututa elleivät he itse tuo niitä esille tai ellei se ole välttämätöntä heidän terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta. Sosiaalialan ammatillisessa työssä kunnioitetaan ihmisen oikeutta ja vastuuta päättää itse omista asioistaan. Asiakkaita rohkaistaan laajaan osallisuuteen. Työhön sisältyvä valta päättää esimerkiksi mihin asiakkaan asioihin työntekijä tarttuu ja millä tavoin, on tiedostettava ja tunnistettava, koska sillä on vaikutusta asiakkaan elämään. (Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet 2009, 12, 14.)

Asiakkaat olivat saaneet Happy Housen toiminnan kautta uutta tietoa ja oppineet uusia taitoja, jotka olivat lisänneet heidän onnistumisen ja itsearvostuksen tunteitaan sekä osallisuuttaan. Osallisuuden kokemukset olivat puolestaan lisänneet asiakkaiden toimintakykyisyyttä. Sosiaalisten taitojen ja ilmaisutaitojen oppiminen ovat olennaisia vuorovaikutuksen ja toimintakyvyn lisäämisen kannalta. Tietotekniikkaan liittyvien taitojen oppiminen on edistänyt kommunikointimahdollisuuksia ja tiedonhankintaa sekä itsenäisyyttä omien asioiden hoitamisen mahdollistuttua verkon kautta. Happy Housen ATK-kurssit ja -neuvonta sekä tietokoneiden käytön erilaiset apuvälineet ja maksuton käyttömahdollisuus ovat vastanneet tähän tarpeeseen hyvin. Happy Housen toiminta on hyvin monipuolista, siitä on jokaisen halutessaan mahdollisuus löytää itselleen sopivaa ja kiinnostavaa tekemistä tai sisältöä.

Happy House on järjestöille tärkeä kokoontumispaikka. Jäsenten etujen ajaminen ja epäkohtiin reagoiminen ovat järjestöjen perustehtäviä. Niiden lisäksi järjestöillä on tärkeä rooli yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman kasvattajana. Järjestöissä ihmiset kokoontuvat toimimaan yhdessä lieventämään tai mahdollisuuksien mukaan poistamaan sairauksien, vammaisuuden tai sosiaalisten ongelmien seurauksia ja samalla niissä syntyy vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä

ihmisten kesken. (Niemelä 2003, 117.) Elämän mielekkääksi kokemiseen tarvitaan osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuden kokemusta (Häkkinen 2010, 190). Osallisuutta lisääviä ja inhimillisesti ja demokratian kannalta tärkeitä asioita ovat mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään ja lähiyhteisöjen toimintaan sekä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon (Järjestöbarometri 2007, 30).

Tutkimukseen osallistuneet olivat saaneet Happy Housesta runsaasti uusia ystäviä tai tuttavlia. Sosiaalinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus erilaisten ihmisten kanssa nousi esiin hyvin voimakkaasti hyvinvointia lisänneenä tekijänä. Happy Housen asiakaskunnan heterogeenisyyden myötä oli mahdollistunut erilaisiin ihmisiin tutustuminen ja avarakatseisuuden lisääntyminen, omaankin elämään oli näin saatu uutta näkökulmaa. Yhteisöllisyyden vaikutukset näkyivät voimaantumisenä. Sosiaalisten kontaktien kautta muodostuvan sosiaalisen pääoman voidaan olettaa heijastuvan subjektiivisesti koettuna hyvinvointina (Kouvo & Räsänen 2005, 3). Sosiaalinen pääoma voidaan nähdä yhtenä hyvinvoinnin kantavista rakenteista, joka muutostilanteissa auttaa jaksamisessa ja selviytymisessä (Kuuskoski 2003, 36).

Happy Housen toiminnassa vertaistuellalla ja -toiminnalla on merkittävä rooli. Tutkimukseen osallistuneet kokivat vertaistukea jaettuaan olevansa sekä auttajia että autettuja, sillä koettiin olevan voimaannuttava vaikutus sekä antajalle että saajalle. Olennaista oli vuorovaikutuksellinen kohtaaminen ja molemminpuolinen avun saaminen. Vertaistuki koettiin kaiken kaikkiaan erittäin merkitykselliseksi ja asiakkaat kokivat voimaantuneensa sen avulla. Keskinäinen tuki samankaltaisessa tilanteessa olevien tai samankaltaisia asioita kokeneiden ihmisten välillä onkin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestöjen keskeistä toimintaa (Laimio & Karnell 2010, 10). Voimaantuneella ihmisellä on halu ottaa vastuuta myös toisten yhteisöön kuuluvien ihmisten hyvinvoinnista (Siitonen 1999, 61). Itseavulla (self-help) yhtenä voimaantumisen muotona voidaan tarkoittaa ryhmää tai prosessia, joka yhdistää tai jakaa kokemuksiaan yksilön tai ryhmän yhteiseksi hyväksi (Adams 1996, 16).

Asiakkaat olivat kokeneet Happy Housessa käymisellä olleen runsaasti myönteisiä vaikutuksia mielialaansa. Happy Housen toiminta on asiakaslähtöistä,

työn käytäntöjä ja menetelmiä pyritään kehittämään asiakkaiden tarpeita ja eettisiä periaatteita vastaaviksi. Työote on voimavara- ja ratkaisukeskeinen, siinä korostuvat asiakkaan voimavarat ongelmien ja mahdollisen sairauden tai vammän jäädessä taka-alalle. Omien voimavarojen löytäminen ja niiden käyttöön ottaminen on olennaista hyvinvoinnin kohenemisen kannalta. Happy House on matalan kynnyksen paikka, jossa käymiselle ei tarvitse olla mitään ”syytä”. Toiminta on anonyymia, itsestään voi kertoa sen verran kuin haluaa.

Vastaajat kokivat Happy Housen erittäin merkitykselliseksi paikaksi. Yksinäisyys on merkittävimpiä hyvinvoinnin ja terveyden riskitekijöitä. Happy Housessa tehdään yksinäisyyttä ja syrjäytymistä vastaan tärkeää ehkäisevää työtä. Ehkäisevällä työllä voidaan vaikuttaa hyvinvoinnin riskitekijöiden ja jo olemassa olevien ongelmien vähenemiseen ja tukea hyvinvointia ja toimintakykyä suojaavia tekijöitä (Järjestöbarometri 2007, 99–100). Tämänkaltaisia paikkoja luomalla voidaan helpottaa sosiaalisten suhteiden eli sosiaalisen pääoman syntymistä (Matthies 2003, 154).

Tutkimuksen tekeminen oli antoisaa, prosessi oli mielenkiintoinen ja opetti paljon. Uusiin ihmisiin tutustuminen sen myötä oli minulle merkityksellistä. Mahdollisuus saada runsaasti neuvoja ja ohjausta opettajilta ja vertaisarvioitsijoilta oli olennainen tekijä työn valmiiksi saamisen ja aikataulussa pysymisen kannalta. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa oli hyvää ja tiivistä. Sain työni tekemiseen tukea ja riittävästi vapautta. Toivon, että työni anti hyödyttää tilaajaa ja että tutkimukseni tavoitteet näin ollen toteutuvat. Toimeksiantajan tarve tutkimukselle sekä mielenkiinto sitä kohtaan oli oman kiinnostukseni ohella paras mahdollinen lähtökohta tutkimukselle, unohtamatta tärkeintä yhteistyötahoa eli Happy Housen asiakkaita. Tuntui hyvältä oivaltaa, että asiakkaiden voimaantuminen näkyi myös siinä, missä määrin ja millä tavoin he olivat valmiita osallistumaan tutkimukseen ja miten siihen osallistuminen taas lisäsi heidän osallisuuttaan ja vaikuttamismahdollisuuksiaan.

7.3 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotuksia

Asiakaslähtöisyys on toiminnassa ja sen kehittämisessä olennaisinta. Asiakaslähtöisyyden merkitys on tärkeää pitää mielessä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa myös jatkossa. Asiakkaiden omia voimavaroja kannattaa hyödyntää, sillä osallistuminen luo osallisuutta. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa ei tulisi kiinnittää huomiota pelkästään saavutettuihin asioihin vaan pitää ajatukset kehittämisestä aktiivisesti mielessä. Tuloksia pitäisi mielestäni tutkiskella siitä näkökulmasta, mitkä asiat ovat osoittautuneet tärkeiksi, mihin tulisi kiinnittää huomiota kehittämisen kannalta ja mitä ei ole syytä ryhtyä muuttamaan, esimerkiksi ohjelmatarjonta koetaan hyvin tärkeäksi, sitä ei siis pitäisi vähentää vaan päinvastoin mahdollisuuksien mukaan lisätä ja monipuolistaa. Happy Housessa eri tavoin toteutuva esteettömyys, sen luonne matalan kynnyksen paikkana ja asiakaskunnan moninaisuus ovat paikan vahvuuksia ja niistä kannattaa pitää kiinni toiminnan tärkeinä johtoajatuksina.

Tutkiminen on työn kehittämisen ja näkyväksi tekemisen kannalta hyödyllistä. Olisikin varmasti kannattavaa ottaa erillisinä toteutettaviksi tutkimusideoita, joita minulle aluksi tarjottiin suurempana kokonaisuutena ja joista näkökulmakseni valikoitui asiakkaiden kokemusten tutkiminen. Toiminnan vaikuttavuuden tutkiminen olisi aikaa vievä ja haastava, mutta epäilemättä hyvin antoisa tutkimuksen aihe. Vaikuttavuus voi asiakkaan kohdalla ilmetä osallisuuden sekä elämänhallinnan ja -mielekkyyden lisääntymisenä ja sosiaalisen eriarvoisuuden sekä syrjäytymisen vähenemisenä. Menetelminä mielenkiintoisia voisivat olla esimerkiksi osallistavan ja valtaistavan arvioinnin menetelmät, joiden lähtökohdina ovat arviointitilanteet ja -ympäristöt, joihin arvioitava toiminta sijoittuu. Näille arvioinneille ominaista on se, että palvelujen tarjoajilla, työntekijöillä ja asiakkailla on arvioinnissa tasaveroinen asema. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL 2012.)

Hyvinvointiin panostaminen vähentää ihmisten eriarvoisuutta, mikä taas vahvistaa sosiaalista pääomaa ja lisää hyvinvointia. Näin saadaan syntymään hyvän kehä eli myönteisesti vaikuttavat toimet vahvistamaan itseään. (Kajanoja &

Hagfors 2011, 203.) Ehkäisevällä työllä voidaan edistää hyvinvointia ja ehkäistä ongelmien syntymistä tai pahenemista. Henkilökunnan toimintaa ajatellen on jatkuva ammattieettinen pohdinta tämänkaltaisessa työssä välttämätöntä. Työnohjaus saattaisi olla erittäin hyödyllistä työn kehittämisen, organisoimisen, työssä jaksamisen sekä eettisten kysymysten arvioimisen ja pohtimisen kannalta. Työnohjauksen kautta työhön saataisiin lisää voimavaroja, jotka koituisivat asiakkaiden hyödyksi.

Järjestöjen kokoama hiljainen tieto ja hiljaisen tiedon sisällään pitämä kokemus ja ymmärrys saattaa olla se tekijä, joka erottaa jotkin järjestöjen tuottamat palvelut julkisen tai yksityisen sektorin palveluista. Järjestötoimijoilla on mahdollisuus havaita heikkoja signaaleja, ihmisten kertomuksia epäkohdista tai mediasa toistuvia asioita. Heidän tehtävänsä on tulevaisuudessakin tarjota mahdollisuuksia ihmisten oman äänen ja heidän omien kokemustensa esiintuomiselle. (Vertio 2003, 60; Murto 2003, 79.)

TVJ ry antaa järjestöille mahdollisuuden verkostoitua, yhdistää voimansa ja tarjota yhdessä jäsenistölle sellaista, mihin yhdistykset yksin eivät siinä määrin pystyisi, kuten koordinoimaan edunvalvontatyötään ja luomaan yhteyksiä päätäjiin. Happy House on omiaan lisäämään suvaitsevaisuutta yleensä ja vähentämään ennakkoluuloja myös eri vamma ryhmien välillä. Se antaa ihmisille mahdollisuuden saada vertaistukea sekä tasavertaista osallisuutta yhteiskunnassa ja paikkaa selvästi aukkoa kaupungin palveluissa. Happy House on yhdistyksen ylläpitämänä, kaikille avoimena ja esteettömänä kohtaamispaikkana ainutlaatuinen Turun kaupungissa. Asiakaskunta tulee todennäköisesti kasvamaan ja Happy Housen kaltaista paikkaa tarvitsevien ihmisten määrä lisääntymään. Happy House on vahvasti yksinäisyyttä ja syrjäytymistä ehkäisevä paikka, jonne kuka tahansa voi tulla omana epätäydellisenä itsenään, tällaisia yhteisöllisiä paikkoja tarvitaan nykypäivän maailmassa.

LÄHTEET

- Adams, R. 1996. Social work and empowerment. Practical social work. Series Editor: Campling, J. British Association of Social Workers. Macmillan Press Ltd.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.
- Eriksson, S. Erot, erilaisuus ja elinolot – vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 3/2008. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. 2. painos. Helsinki: WSOY.
- Haarni, I. Keskeneneräistä yhdenvertaisuutta, Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Raportteja 6/2006. Helsinki: STAKES.
- Happy House- Monitoimikeskuksen toimintakuvaus ja toimintasuunnitelma 2012. Turun seudun vammaisjärjestöt TVJ ry.
- Harju, A. 2004. Osallisuus. Kansalaisyhteiskunta.fi Viitattu 23.4. 2012 <http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/>
- Heino, P. 2009. Tiivistelmä seminaarin avaussanoista. Kohtaamispaikkojen valtakunnallinen seminaari. Hyvinvointia kohtaamisesta. 9.- 10.2.2009. Turku. Viitattu 5.4.2012 [Kohtaamispaikat - Kansalaisareena](http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=kohtaamispaikat)www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=kohtaamispaikat.
- Heino, P. 2011. Selvitys Happy Housen avustusanomukseen. Turun seudun vammaisjärjestöt TVJ ry.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.
- Holm, J. 2010. Ihmisen kohtaaminen ja arvostava vuorovaikutus – vertaisryhmätoiminnan kulmakivi. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 51–59.
- Hyvinvointi 2015-ohjelma. Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. 2007: 3. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Hyväri, S. & Nylund, M. 2010. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 29–47.
- Häkkinen, T.; Kapanen, H.; Kolkka, M.; Peltonen, M.; Tamminen-Vesterbacka, T. & Tepora, S-M. 2010. Vammaisen ihmisen syrjäytymisuhka on eettinen haaste yhteiskunnalle. Teoksessa Laine, T.; Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 169–194.
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio: Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus.

Hännikäinen, H. 2009. Esteetön toiminta ja osallistuminen osana hyvinvointia. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 82. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 59–70.

Ihmisoikeudet.net.2012. Viitattu 11.6.2012
<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=ihmisoikeuksien-yleismaailmallinen-julistus>

Ikäheimo, H. 2004. Tunnustusasenteet ja personuuden konstituutio. Teoksessa Kotkavirta, J. & Niemi, P. (toim.) Persoona. SoPhi 84. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.

Janesick, V. J. 2000. The choreography of qualitative research design. Teoksessa Denzin N. K. & Lincoln, Y. S. (toim.), 379–399.

Jantunen, E. 2010. Vertaistuki masentuneiden osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Laine, T.; Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi, 85–98.

Jokinen, K. & Malin, M-L. 2000. Ikä, kansalaistoiminta ja verkostot. Teoksessa Malin, M-L. (toim.) 2000. Verkostot ja vertaiset. Helsinki: Kuntoutuksen edistämisyhdistys ry, 9–15.

Järvikoski, A. 1994. Vajaakuntoisuudesta elämänhallintaan? Kuntoutuksen viitekehysten ja toimintamallien tarkastelu. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Kajanoja, J. & Hagfors, R. 2011. Hyvän kehä sosiaalipolitiikan ytimenä. Teoksessa Kotiranta, T.; Niemi, P. & Haaki, R. (toim.) Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 198–225.

Konttinen, J-P. 2012. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 8.4.2012
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/lainsaadanto/perus-ja-ihmisoikeudet/>

Kouvo, A. & Räsänen, P. 2005. Sosiaalinen pääoma, elämäntilanne ja sosiodemografiset tekijät – käyttökelpoisia elämänlaadun ja hyvinvoinnin jäsenysperusteita? Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Vol. 13. 1/2005, 21–38.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuusela, P. 2000. Minästä yhteisöön, yhteisöstä minään. Teoksessa Kuusela, P. & Saastamoinen, M. (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopisto, 301–328.

Kuuskoski, E. 2003. Vertaistoiminta osana ihmisyyttä. Teoksessa Niemelä, J. & Dufva, V. (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 30–39.

Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 5-6.

Lahti, P. 2003. Järjestöjen edunvalvonta. Teoksessa Niemelä, J. & Dufva, V. (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 86–93.

Laitinen, A. 2008. Joseph Raz ja hyvinvoinnin ulottuvuudet. Teoksessa Niemi, P. & Kotiranta T. (toim.) 2008. Sosiaalialan normatiivinen perusta. Helsinki: Palmenia, 34–70.

Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 9–19.

Lehtinen, I. 2010. Vertaisen työ – vuorovaikutuksellista voimaantumista. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 61–69.

- Malinen, A. & Nieminen, K. 2001. Vertaistuki voimavarana. Selvitys Invalidiliiton tukiperhetoiminnasta. Invalidiliiton julkaisuja, R.7.2000. Helsinki. Invapaino.
- Matthies, A-L. 2003. Asukastoiminta sosiaalisena pääomana – käsitteen operationalisointia ja kritiikkiä tapaustutkimuksen pohjalta. Teoksessa Hänninen, S.; Kangas, A. & Siisiäinen, M. (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 150–166.
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp Oy.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Niemi, P. 2008. Realismia sosiaalityöhön. Teoksessa Niemi, P. & Kotiranta T. (toim.) 2008. Sosiaalialan normatiivinen perusta. Helsinki: Palmenia, 71–99.
- Niemelä, J. 2003. Järjestöt ajan hengen uudistajina. Teoksessa Niemelä, J. & Dufva, V. (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Jyväskylä: PS-kustannus, 108–128.
- Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman-instituutin A–Sarja 24/2008. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Nylund, M. 2000. Varieties of Mutual Support and Voluntary Action. A Study of Finnish Self-Help Groups and Volunteers. Helsinki: The Finnish Federation for Social Welfare and Health.
- Rauhala-Hayes, M.; Topo, P. & Salminen, A–L. 1998. Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa. Helsinki: Sitra.
- Robson, C. 2000. Käytännön arvioinnin perusteet. Helsinki: Tammi.
- Russell, M. 1998. Beyond ramps. Common Courage Press. Monroe ME.
- Ruuskanen, P. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saastamoinen, M. 2000. Elämäntapayhteisöt ja yhteisöllistämisen teknologiat – identiteetti, ekspressiivisyys ja hallinnointi. Teoksessa Kuusela, P. & Saastamoinen, M. (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopisto, 161–195.
- Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun opettajankoulutuslaitos. Oulu: Oulun yliopisto.
- Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2009. 3. Painos. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) 2012–2015. Viitattu 15.5.2012 http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste.
- Sosiaaliportti.fi. Vammaispalvelujen käsikirja. Esteetön ympäristö. Viitattu 24.9.2012 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/hallinto-politiikka/rakenteellinen-vaikuttaminen/esteeton-ymparisto/>
- Sulkunen, P. 2005. Vaikuttavuus tutkimuksen rivien välissä. Efficiency Between the Lines in Research. Teoksessa Koskinen–Ollonqvist, P.; Pelto–Huikko, A. & Rouvinen–Wilenius, P. (toim.) Näkökulmia vaikuttavuuteen. Terveiden edistämisen julkaisuja. 4/2005. Terveiden edistämisen keskus, 46–58.
- Suomen Design for All-verkosto. Viitattu 25.10. 2012 <http://dfasuomi.stakes.fi/FI/index.html>

- Tanskanen, I. & Suominen–Romberg, T. 2009. Esteettömästi saavutettavissa. Turun ammatti-korkeakoulun raportteja 82. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 5–7.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointi. Viitattu 27.10.2012 http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/aikuissosiaalityon_vaikuttavuuden_arviointi
- Tolkki–Nikkonen, M. 1985. Kun ei odota ei kärsi, kun ei vaadi ei paljon pety. Acta Universatis Tamperensis A:191. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi.
- Turun Ammattikorkeakoulu. 2010. Opinnäytetyöohjeet. Sosiaalialan koulutusohjelma. Turku & Loimaa.
- Turun Seudun Vammaisjärjestöt TVJ ry. Viitattu 6.4.2012 <http://www.tvj.fi/>.
- UN Enable – Work of the United Nations for Persons with Disabilities. Viitattu 11.6.2012 <http://www.un.org/disabilities/>.
- Vahtivaara, J–M. 2010. Kokemustieto – vertaistuesta vaikuttamiseen. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 21–23.
- Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAM-PO 2010–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Vertio, H. 2003. Järjestöt asiantuntijoina. Teoksessa Niemelä, J. & Dufva, V. (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 56–63.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vuorinen, M.; Särkelä, R.; Peltosalmi, J. & Eronen, A. 2007. Järjestöbarometri 2007. Ajankoh-taiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

Kyselylomake

KYSELY HAPPY HOUSEN ASIAKKAILLE

Olen Happy Housessa harjoittelujaksolla 23.4.–8.6. ja 3.–21.9. ja teen opinnäytetyönäni tutkimusta Happy Housen merkityksestä kävijöiden hyvinvoinnin kannalta. Tutkimuksen tavoitteena on myös kehittää Happy Housen toimintaa entistä paremmin kävijöiden hyvinvointia lisääväksi. Tutkimus valmistuu marraskuussa 2012.

Ensisilmäyksellä voi näyttää, että kysymyksiä on paljon, mutta toivon sinun vastaavan kysymyksiin rauhassa ja ajatuksella, vastauksesi ovat hyvin tarpeellisia tutkimuksen onnistumisen kannalta ja on tärkeää, että yrität vastata mahdollisuuksien mukaan kaikkiin kysymyksiin. Jos tarvitset apua lomakkeen täyttämässä, autan mielelläni. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja täysin luottamuksellisesti.

Palauta täytetty lomake Happy Housen palautuslaatikkoon viimeistään 16.5.2012.

Yhteistyöstä kiittäen

Merja Ahlfors

sosionomiopiskelija

Turun Ammattikorkeakoulu

1. Kuinka usein käyt Happy Housessa (esim. kerran viikossa, useammin, harvemmin)?

2. Kuinka pitkään olet käynyt Happy Housessa (esim. muutamia kertoja, viikkoja, kuukausia, vuoden, useita vuosia)?

3. Miten olet saanut tietoa Happy Housesta?

4. Mikä antoi sinulle alkusysäyksen käydä Happy Housessa?

5. Mikä on sinulle Happy Housessa tärkeintä? (esim. ohjelma, kahvila, ihmiset, kurssit, esteettömyys, ilmapiiri)?

6. Mitä haluaisit muuttaa Happy Housessa?

7. Mitä mieltä olet Happy Housen henkilökunnan toiminnasta?

8. Mitä mieltä olet Happy Housen tilojen toimivuudesta?

9. Minkälaisista asioista olet saanut tietoa Happy Housessa?

10. Minkälaisia taitoja olet oppinut Happy Housessa?

11. Miten Happy Housessa käyminen on vaikuttanut liikkumisesi määrään?

12. Oletko saanut Happy Housessa uusia ystäviä tai tuttavvia?

13. Minkälaista tukea tai apua olet saanut muilta kävijöiltä Happy Housessa?

14. Minkälaista tukea tai apua olet itse antanut muille kävijöille Happy Housessa?

15. Mitä muuta merkitystä koet Happy Housessa käymisellä olevan hyvinvointisi kannalta?

16. Miten tärkeäksi koet Happy Housen itsellesi?

17. Mitä muuta haluat vielä sanoa?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Haastattelukutsu ja haastattelurunko

Lämpimät kiitokset kaikille kyselyyn vastanneille!

Vastauksenne ovat erittäin arvokkaita sekä opinnäytetyöni että Happy Housen toiminnan kehittämisen kannalta.

Jatkan tutkimusta haastatteluilla syventämällä vertaistuesta saamiani vastauksia. Tarvitsen haastateltaviksi 5–6 vapaaehtoista. **Olet etsimäni henkilö, jos vastasit kyselyssä saavasi vertaistukea muilta kävijöiltä tai antavasi itse vertaistukea muille kävijöille.**

Teen haastattelut Happy Housen neuvotteluhuoneessa 30.5.–7.6. Jos olet vapaaehtoinen osallistumaan haastatteluun, ota minuun yhteyttä perjantaihin 1.6. mennessä. Sovitaan yhdessä sinulle parhaiten sopiva aika. Haastatteluun käytettävä aika on n. 1 tunti.

Haastattelut ovat täysin luottamuksellisia.

Yhteistyöterveisin

Merja Ahlfors

sosionomiopiskelija

Turun ammattikorkeakoulu

HAASTATTELURUNKO

Teema: Vertaistuki

1. Mitä vertaistuki mielestäsi on?

2. Minkälaista vertaistukea olet saanut toiselta asiakkaalta/toisilta asiakkailta Happy Housessa?

- Minkälaisissa tilanteissa olet saanut vertaistukea?
- Minkälaista apua olet saanut vertaistuesta?
- Oletko kokenut vertaistuen saamisella olevan vaikutusta hyvinvointisi kannalta?

3. Minkälaista vertaistukea olet antanut toiselle asiakkaalle/ toisille asiakkaille Happy Housessa?

- Minkälaisissa tilanteissa olet antanut toiselle asiakkaalle vertaistukea?
- Minkälaista apua olet kokenut antavasi toiselle vertaistuen avulla?
- Mitä merkitystä vertaistuen antamisella on ollut sinulle itsellesi?